

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra soukromého práva

Neoprávněné užití autorského díla

Bakalářská práce

Unathourized Use of Author Craft

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Věra Popelková

AUTOR PRÁCE

Petr Stach

PRAHA 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 10. 01. 2024

Petr Stach

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat paní JUDr. Věře Popelkové, vedoucí mé bakalářské práce, za poskytnuté rady ohledně výběru odborné literatury a dále své manželce Kateřině Stachové, za podporu v průběhu celého mého bakalářského studia na Policejní akademii České republiky v Praze.

ANOTACE

Tato bakalářská práce vypracovaná na téma Neoprávněné užití autorského díla je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je tvořena rešerší odborné literatury a užitím platných zákonů. Zaměřuje se na informace, které jsou zpracovány do hlavních kapitol: Autorské právo, Neoprávněné a oprávněné užití autorského díla a Ochrana autorských práv. Praktická část této práce předává informace o výzkumu, který byl zaměřený na dotazníkové šetření mezi občany Ústeckého kraje s cílem zmapovat a popsat jejich neoprávněné užití autorského díla prostřednictvím nelegální činnosti organizované na internetu. Závěr práce popisuje získaná data a ve zpracovaných grafech popisuje sumarizaci zjištěných informací. Součástí praktické práce je vyhodnocení výzkumu této práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Autorské právo, autorské dílo, internet, neoprávněné užití, zákon, ochrana

ANNOTATION

This Bachelor thesis produced on The Unauthorized Use of Copyright is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part consists of a research of professional literature and the use of existing laws. It focuses on information that is processed into major chapters: Copyright, Unauthorized and lawful use of a copyright work and Copyright Protection. The practical part of this work conveys information about research that was focused on a questionnaire investigation among citizens of the Ústí Region in order to map and describe their unauthorized use of the copyright work through illegal activity organized on the Internet. The conclusion of the work describes the data obtained and describes the summarization of the information obtained in the graphs produced. Part of the practical work is to evaluate the research of this work.

KEYWORDS

Copyright, author's work, internet, unauthorized use, law, protection

Obsah

Úvod.....	8
1 Autorské právo	10
1.1 Autor	10
1.2 Autorské dílo	11
1.3 Autorské právo v České republice a jeho vývoj.....	12
1.4 Vznik a zánik autorského práva	13
1.4.1 Výjimky a omezení autorského práva.....	14
2 Neoprávněné a oprávněné užití autorského díla	17
2.1 Význam definice „Neoprávněné užití autorského díla“	17
2.2 Formy neoprávněného užití autorského díla	18
2.2.1 Neoprávněné rozmnožování	19
2.2.2 Padělání	19
2.2.3 Neoprávněné sdělování veřejnosti	20
2.2.4 Užití autorského díla bez licence nebo souhlasu.....	21
2.2.5 Neoprávněné upravování nebo změny díla	21
2.3 Význam definice „Oprávněné užití autorského díla“	22
2.4 Formy oprávněného užití autorského díla	23
2.4.1 Rozmnožování autorského díla	24
2.4.2 Rozšiřování autorského díla	25
2.4.3 Pronájem autorského díla.....	27
2.4.4 Zapůjčení autorského díla	28
2.4.5 Vystavování autorského díla	28
2.4.6 Sdělování autorského díla	29
2.4.7 Digitální zpřístupňování autorského díla.....	30
3 Ochrana autorských práv.....	32

3.1	Soukromoprávní ochrana.....	33
3.2	Veřejnoprávní ochrana.....	34
3.3	Kolektivní správce autorského práva	36
4	Praktická část	38
4.1	Metodika práce	38
4.2	Sběr dat a jejich zpracování.....	40
4.2.1	Popis skupiny respondentů	40
4.3	Výzkumné šetření – grafické zpracování	41
4.4	Shrnutí získaných dat.....	49
5	Diskuze.....	52
6	Závěr	54
7	Literatura	56
8	Zákonná úprava a IAŘ.....	58
9	Webové stránky a elektronické zdroje	60
10	Seznam tabulek a grafů	61
11	Přílohy	63
11.1	Příloha 1 - Dotazník.....	64

Úvod

V dnešní éře rapidního technologického pokroku se otázka neoprávněného užití autorského díla stala jedním z nejnaléhavějších problémů autorského práva na celém světě. S nástupem digitální éry a expanzí globální sítě Internet, se otevřely nové možnosti pro autorskou tvorbu, umožňující autorům oslovit obrovské skupiny uživatelů po celém světě a prezentovat jim svá chráněná díla. Tento pokrok má však i své stinné stránky, kterými jsou masivní nárůsty nelegálního rozmnožování, šíření a další formy neoprávněného užívání autorských děl.

To, co bylo dříve možné pouze za pomoci nákladné a obtížně dostupné techniky, například vytváření kvalitních kopií hudebních nahrávek, je dnes v rukou průměrného uživatele počítače snadno proveditelné. S minimálními náklady mohou uživatelé neoprávněně vytvářet kopie děl v téměř neomezeném množství. Tato praxe má však výrazně negativní ekonomický dopad na tvůrce, kteří často investují značné finanční prostředky do tvorby svých děl, a návratnost těchto investic je ohrožena nelegálním nakládáním s jejich díly.

Kromě ekonomických dopadů je významným faktorem i slabé právní povědomí uživatelů ohledně autorského práva a jeho různých aspektů. S technologickým pokrokem stoupá počet možných způsobů užití autorských děl, což dále komplikuje situaci. Legislativa upravující tuto problematiku na situaci reflektuje a neustále se vyvíjí tak, aby čelila novým hrozbám a výzvám.

Tato práce je zaměřena na pochopení autorského práva v širším spektru, detailně zkoumá jeho vývoj a předmět, přičemž klade důraz na nelegální rozmnožování a šíření děl. Kromě toho se podrobně věnuje rozdílům mezi neoprávněným a oprávněným užitím autorského díla, včetně definicí a různých forem. Současně poukazuje na problém slabého právního povědomí uživatelů a na potřebu přizpůsobit legislativu dynamickému technologickému prostředí. Stěžejní, praktická část bakalářské práce je věnována výzkumu, který zahrnuje otázky týkající se povědomí veřejnosti o autorských právech a postojích k nelegálnímu stahování či sdílení obsahu. Výsledky tohoto výzkumu mohou poskytnout čtenáři cenné poznatky o současném stavu povědomí občanů

a mohou přispět k návrhům na zlepšení informovanosti a prevence neoprávněného užívání autorských děl.

Tato práce je určena všem, kteří se zajímají o ochranu duševního vlastnictví a o autorské právo, s cílem poskytnout hlubší porozumění problematice autorského práva a představit možnosti ochrany před nelegálním využíváním děl duševního vlastnictví v digitální éře.

1 Autorské právo

Autorské právo je odvětví práva, které se zabývá právními vztahy uživatelů a tvůrců tzv. „autorských děl“ k příslušným dílům. Tvůrci mohou být například spisovatelé, hudebníci, filmaři, architekti, urbanisté a programátoři apod. Prostřednictvím autorského práva stát poskytuje autorům po jistou omezenou dobu určitá výlučná práva k jejich dílu. Ve své podstatě je subjektivní autorské právo, jak je zná autorský zákon, subjektivním právem přirozeným, tedy právem lidským.¹

1.1 Autor

Podle české právní úpravy, může být autorem pouze fyzická osoba, které dílo vytvořila.² Právnícká osoba je tedy z tohoto zákona vyloučena. Toto omezení je odůvodněno tím, že právnícké osobě nelze přisuzovat schopnost aktivní tvůrčí činnosti, která je nezbytná pro vytvoření nehmotného díla. Autorství k dílu nemůže vzniknout organizační, technickou, odbornou, rutinní, mechanickou, automatickou nebo jinou obdobnou činností, ačkoliv byla pro vznik díla nepostradatelná a celkově záslužná.³ Důležité je rozšířit tento pojem i o další aspekty. Vedle vyloučení právníckých osobě třeba také podotknout, že autorem nemůže být ani zvíře, přestože některá zvířata mohou vykazovat známky tvůrčí činnosti, např. primáti. I když jejich tvorba může být jedinečná a vyjádřena v objektivně vnímatelné podobě, výše uvedený zákon je nepovažuje za autory.

Stojí za zmínku, že pro vytvoření autorského díla v právním smyslu není nutné, aby tvůrce byl plně způsobilý k právním úkonům. Naopak i osoba nezpůsobilá k právním úkonům může vytvořit autorské dílo. Na druhou stranu, i plně způsobilá osoba, může při mimovolní činnosti vytvořit dílo, které splňuje veškerá kritéria pro autorské právo a stává se tak autorem. Tento fakt nám ukazuje, že k vytvoření díla postačuje pouze právní subjektivita a způsobilost

¹ TELEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 4

² podle § 5 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

³ TELEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 92

k právním úkonům není nezbytná. Vytvoření díla je tak právní skutečností, nikoli právním úkonem.

1.2 Autorské dílo

„Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen „dílo“).“⁴

Autorské právo je klíčovým právním institutem, který chrání duševní vlastnictví a tvůrčí úsilí jednotlivců. V českém právním rámci je definice autorského díla jasně vymezena v Autorském zákoně v ust. § 2 odst. 1 zák. č. 121/2000 Sb., která poskytuje tzv. generální klauzuli. Aby byla díla uznána jako předmět autorského práva, musí v souladu s tímto ustanovením splňovat základní požadavky.⁵ Generální klauzule slouží rovněž k extrahování základních prvků autorského díla, které jsou tři a musí být splněny kumulativně. Tato klauzule je podrobněji rozebrána v komentáři autorského zákona, který se zmiňuje o těchto prvcích jako o „pojmových znacích děl“.⁶

První prvek definuje, že autorské dílo musí být literární, umělecké nebo vědecké. To znamená, že texty, obrazy, hudba, ale i vědecké práce spadají do oblasti autorského práva, pokud jsou považovány za originální.

Druhý prvek vyžaduje, aby dílo bylo výsledkem jedinečné tvůrčí činnosti autora. To znamená, že jeho vznik musí být spojen s osobním přínosem autora, nikoliv jednoduchým opisem existujícího materiálu.

Třetí prvek vyžaduje, aby autorské dílo bylo vyjádřeno v jakémkoliv objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické. Tato podoba může být ve formě písemného textu, malby, hudby, nebo jiného materiálního nosiče. Důležité je, že není podstatné, jak dlouho trvá vyjádření v objektivně vnímatelné

⁴ podle § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁵ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Právo pro denní praxi (Computer Press). Brno: Computer Press, 2006. ISBN 9788025110904, s. 15

⁶ TELEČEK, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 16

podobě. Klausule tedy zajišťuje flexibilitu v přístupu k různým formám autorských děl.

Autorský zákon také obsahuje demonstrativní výčet typů děl, které mohou být považovány za autorská. Tento výčet však není vyčerpávající, jak naznačuje použití výrazu „zejména“⁷, což otevírá možnost zařazení i dalších děl v budoucnu, která nejsou explicitně uvedena v zákoně. Například počítačové programy, fotografie a databáze jsou specifikovány jako autorská díla, pokud splňují příslušné podmínky. Ta jsou označována jako „díla fiktivní“, i když se od tradičních forem uměleckých děl mohou výrazně lišit.⁸

Lze tedy konstatovat, že autorské dílo v českém právu vychází ze tří klíčových prvků, definovaných v ust. dle § 2 autorského zákona. Tato definice poskytuje rámec pro ochranu tvůrčího úsilí a duševního vlastnictví, přičemž zároveň umožňuje pružnost v přiznání ochrany různým formám uměleckého a vědeckého projevu.

1.3 Autorské právo v České republice a jeho vývoj

Historický vývoj autorského práva v České republice představuje složitou cestu, která odhaluje, jak se právní normy měnili v reakci na společenské, kulturní a technologické proměny. Historie autorského práva v českých zemích se začíná vyvíjet v polovině 19. století, konkrétně v roce 1846, kdy byl zaveden první autorský zákon v podobě císařského patentu. Tento zákon byl průkopnickým krokem ve stanovení právního rámce pro ochranu děl intelektuálního vlastnictví. Jeho platnost trvala neuvěřitelných 80 let a položila základy pro další právní vývoj v této oblasti.

V roce 1886 byla podepsána Bernská mluva, která přinesla revoluční změny v mezinárodním pojetí autorského práva. České země, resp. Tehdejší Československo, se staly signatářem této úmluvy a přizpůsobily svou legislativu tak, aby odrážela její zásady a revidované podoby. Bernská úmluva zavedla

⁷ podle § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁸ ČADA, Karel. *Chránit / nechránit, to je otázka: výsledky výzkumu a vývoje, jejich ochrana a komercializace*. Plzeň: Alevia, 2014. ISBN 978-80-905538-0-4, s. 129

princip automatické ochrany děl bez nutnosti registrace a uznání autorských práv napříč signatářskými státy.

V historii autorského práva se objevily i koncepty jako je kolektivní autorství a stínové autorství. Kolektivní autorství, častěji používané v bývalých socialistických zemích, lze chápat jako určitý návrat k anonymitě a demonstraci společného přístupu nebo úniku od osobní odpovědnosti. Tento koncept mohl vést k šetření originality a rozmělnění nápadu. Naopak stínové autorství, spojené často se zákazy publikování pro určité osoby, znamenalo fiktivní přenesení autorských práv na jinou osobu, přičemž část práv mohla zůstat u původního autora.⁹

V průběhu 20. století došlo k dalšímu rozvoji a specifikaci autorského práva, zejména v reakci na technologický pokrok. Rozšíření televize, internetu a digitálních technologií vyžadovalo nové přístupy k ochraně autorských práv a adaptaci existujících zákonů. V České republice, po roce 1989 a pádu komunistického režimu, došlo k významným změnám v právním systému, včetně autorského práva. Tyto změny reflektovaly potřebu harmonizace s mezinárodními standardy, zejména s legislativou Evropské unie. Nové autorské zákony tak reagovaly na Bernskou úmluvu, dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví „TRIPS“ a směrnice Evropské unie, čímž došlo k modernizaci ochrany děl intelektuálního vlastnictví.¹⁰

V současné době je autorské právo v České republice regulováno zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), který je pravidelně aktualizován tak, aby reflektoval nejnovější vývoj v technologiích a mezinárodním právu.

1.4 Vznik a zánik autorského práva

Vznik autorského práva nastává okamžikem, tzv. ad momentum, kdy dílo opouští sféru tvůrčího ducha autora a materializuje se ve vnímatelné podobě, kdy tímto nabývá právní existence. JUDr. Telec ve svém komentáři autorského zákona doslovně uvádí, že „*Výraz okamžik je časovou skutečností přesnější*“

⁹ KNAP, Karel. *Autorský zákon a předpisy související: [aktualizovaný text k 1. 1. 1993]*. 4., podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 1993. ISBN 80-85647-09-5, s. 128

¹⁰ CZECHMOBILITY.INFO. Autorské právo. Online. NOVOTNÁ, Barbora. CzechMobility.Info. Dostupné z: <https://www.czechmobility.info/cz/temata/autorske-pravo>. [cit. 2024-02-01]

*a přísnější než jiná časová určení, což odpovídá neformální povaze vzniku autorského práva k dílu, resp. Času vnímatelného vyjádření díla navenek“.*¹¹

Z právního hlediska musí být dílo při svém vzniku vyjádřeno v takové podobě, aby bylo objektivně vnímatelné. Jinými slovy musí být dílo dostatečně materializováno, aby bylo potencionálně vnímatelné pro jiné osoby, ať už jim bude dílo zpřístupněno či nikoli. V tomto ohledu náš autorský zákon nepožaduje, aby se dílo stalo materiálně fixní a aby bylo trvalé. Ve státech s právním systémem založeným na „common law“ (obecné právo), bylo tradičně vyžadováno splnění určitých formálních kritérií, jako je registrace, aby došlo ke vzniku autorského práva. Tento model se však změnil díky vlivu mezinárodních smluv, které směřují k harmonizace a zjednodušení procesu získání autorského práva, přičemž některé z těchto jurisdikcí si však stále udržují určité formální požadavky jako podmínku pro určitou právní ochranu.

Se vznikem autorského práva souvisí i jeho zánik. Z pohledu autorského zákona je jediným způsobem zániku autorských práv jejich vypršení a nelze se jich vzdát. Majetková práva k autorskému dílu obecně trvají po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti, pokud není v zákoně stanoveno jinak. U společných děl se tato doba počítá od úmrtí posledního z autorů. Pro anonymní či pseudonymní díla platí ochrana 70 let od jejich zveřejnění, pokud není autor neznámý nebo se autor takového díla později veřejně prohlásí. Nezveřejněná díla, jejichž autor není znám a která byla zveřejněna 70 let po vytvoření, po této době přecházejí do volného užívání. Specifická pravidla se vztahují i na kolektivní díla a na díla, u kterých se doba ochrany obnovuje na zbývající dobu podle zákona, pokud tato práva již vypršela před nabytím účinnosti současného zákona.¹²

1.4.1 Výjimky a omezení autorského práva

Autorské právo, jako zákonem chráněné právo, poskytuje autorům kontrolu nad užitím jejich děl. Ovšem existují výjimky a omezení, které umožňují určité formy užití bez nutnosti získání svolení autora. Autorský zákon definuje tzv. volné

¹¹ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 126

¹² EPRAVO.CZ. *Trvání autorských práv*. Online. Epravo.cz. 2004. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trvani-autorskych-prav-28660.html>. [cit. 2024-02-03]

užití, což je právo fyzických osob užívat dílo bez svolení autora pro osobní potřebu, čímž je míněno soukromé užití pro vlastní potřebu, užití v rodinném kruhu a v okruhu blízkých osob.¹³ Toto právo se však nevztahuje na užití díla s cílem dosažení hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li autorský zákon jinak.¹⁴

Dále se autorský zákon zabývá volným užitím díla, u kterého uplynula doba trvání majetkových práv. Dle současné právní úpravy se dílo stane volným pouze v případě, kdy uplyne doba trvání výlučných majetkových autorských práv. To platí i v případě, pokud dědictví, jehož součástí jsou autorská práva, nenabydou žádní dědicové. Dle novely autorského zákona z roku 2006 jsou však výjimkou zaniklé právnické osoby bez právního zastoupení. Pokud se stane dědicem právnická osoba, která z jakýchkoli důvodů zanikne a nezanechá po sobě právního nástupce, práva se stávají neosobní a nemohou být tak uplatňována.¹⁵ V takové situaci připadá pozůstalost státu.

Pro volné dílo platí autorskoprávní režim *“domaine public libre et gratuit”*¹⁶, tzn. že se dílo stane součástí veřejné sféry a může jej užít kdokoli, kdykoli, jakkoli a bezplatně. Tímto způsobem se díla stávají dostupnými pro širokou veřejnost. Tato kategorie zahrnuje nejen volná díla, ale také díla, která nejsou autorskoprávně chráněna. Nicméně, uživatelé si nesmí nárokovat na tato díla autorství, nesmějí snižovat hodnotu díla a v případě nediskrétnosti, kdy se nejedná o anonymní dílo, je třeba uvést i jméno autora.

Zajímavým aspektem jsou i předměty, které jsou vyloučeny z volného užití pro osobní potřebu a jsou taxativně stanoveny autorským zákonem. Konkrétně to může zahrnovat užití počítačového programu či elektronické databáze, díla architektonického umění a pořízení záznamu audiovizuálního díla. Bez souhlasu autora nelze tyto předměty užít ani pro osobní potřebu. To samé platí

¹³ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související: komentář*. 3. vyd. Beckovy texty zákonů s komentářem. V Praze: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-586-5, s. 44

¹⁴ podle § 30 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

¹⁵ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6, s. 295

¹⁶ TELEČEK, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 378

i pro rozmnoženiny nebo napodobeniny těchto děl.¹⁷ Při využívání výjimky, kterou nám poskytuje volné užití, je však nutno mít na paměti, že před volným užitím díla může stát překážka v podobě jiného právního zákazu, který s poukazem na institut volného užití, nelze obejít.¹⁸

¹⁷ Tamtéž, s. 378

¹⁸ PRAVOIT.CZ. *Výjimka z ochrany autorského díla - Volná užití (III.)*. Online. SÝKORA, Mgr. Martin. Pravoit.cz. 2008. Dostupné z: <https://www.pravoit.cz/novinka/vyjimka-z-ochrany-autorskeho-dila-volna-uziti-iii>. [cit. 2024-02-05]

2 Neoprávněné a oprávněné užití autorského díla

Porozumění rozdílu mezi neoprávněným a oprávněným užitím autorských děl tvoří základ ochrany duševního vlastnictví. Autorské právo slouží jako právní nástroj, který autorům umožňuje kontrolovat, jak je jejich tvorba užívána, distribuována a modifikována. Tato právní ochrana je však vyvážena uznáním společenské potřeby přístupu k dílům pro vzdělávací, výzkumné a kulturní účely, což vede k určení výjimek a omezení v rámci autorského zákona.

2.1 Význam definice „Neoprávněné užití autorského díla“

Neoprávněné užití autorského díla představuje komplexní a významné téma v rámci autorského práva, které souvisí s porušením autorských práv a zahrnuje širokou škálu nelegálních praktik v oblasti využívání literárních, výtvarných, hudebních, filmových a jiných děl. Tato problematika také závažně ovlivňuje nelegální reprodukci softwaru a významně se dotýká i tiskových médií, především v kontextu vědeckých publikací.¹⁹

V kontextu autorského práva je termín „neoprávněné užití“ považován za jednu z forem neoprávněného zásahu do subjektivního autorského práva. V pátém oddílu autorského zákona, který se zabývá ochranou práva autorského, je stanoveno, že každé jednání, kterým je neoprávněně zasaženo do subjektivního autorského práva, nebo které představuje hrozbu takového zásahu, je v rozporu se zákonem.²⁰ Toto ustanovení poskytuje právní rámec pro posuzování neoprávněného užití autorských děl. Je důležité zdůraznit, že neoprávněné užití může postihovat autora jak na právech majetkových, tak i na právech osobnostních. Při analýze právního rámce je nutné vycházet z obsahu jednotlivých subjektivních autorských práv, což vyžaduje odpovídající výklad a interpretaci.

Neoprávněné užití autorského díla může mít mnoho podob a projevů. Příklady zahrnují neoprávněné užití díla bez svolení autora, porušení licenční smlouvy, volné užití v rozporu s autorským zákonem nebo neoprávněné nakládání

¹⁹ KŘÍŽ, Jan. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-190-1, s. 88 - 89

²⁰ podle § 40 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

s dílem, čímž se myslí neoprávněné rozmnožování, lisování nebo padělání. Neoprávněným zásahem může být rovněž i pozměňování díla bez svolení autora, či užívání díla bez poskytnuté licence. Autorský zákon však nedefinuje vyčerpávajícím způsobem všechny možné skutkové podstaty neoprávněného užití a nestanoví je ani příkladmo. Vzhledem k podrobnému legálnímu vymezení obsahu autorského práva by se jednalo o nadbytečnost.²¹

Dalším klíčovým aspektem u neoprávněného užití autorského díla je definice pojmu „užití“. Autorský zákon používá demonstrativní výčet způsobu užití, který může být v některých případech obecný a současně může vyžadovat dodatečný výklad od právní doktríny a soudů. Pojem „užití“ je zapotřebí z hlediska účelu třídit na soukromé užití, tj. pro vlastní potřebu a veřejné užití, někdy označováno jako veřejné šíření. Navíc v případě veřejného užití není vůbec rozhodné, zda je účelem této formy dosažení zisku či nikoli, zda jde o šíření výdělečné, úplatné či bezplatné atp.²² Dělení způsobů užití není dle současné právní úpravy jen záležitostí výkladu autorského zákona, ale toto třídění je zakotveno v autorském zákoně jako prostředek vymezení pojmu užití díla.²³ V opačném případě se jedná o zásah do autorského práva dílo užit a to ke každému jednotlivému způsobu užit.

Celkově lze konstatovat, že neoprávněné užití autorského díla je vážným porušením duševního vlastnictví, které má dalekosáhlé důsledky pro autory, průmysl a společnost jako celek. S rozvojem digitálních technologií a globalizace se výzvy spojené s ochranou autorských práv stávají stále složitějšími, což vyžaduje neustálou pozornost a adaptaci právních norem.

2.2 Formy neoprávněného užití autorského díla

Neoprávněné užití autorského díla představuje značný problém, který se v dnešní digitální éře projevuje stále intenzivněji a různoroději, což vyžaduje pečlivou ochranu a regulaci autorských práv. Právní rámec v jednotlivých zemích definuje specifické aspekty této problematiky, přičemž se zohledňuje jak

²¹ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 383

²² Tamtéž, s. 165

²³ podle § 12 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

mezinárodní legislativa, tak i lokální zákony a předpisy. Autorský zákon chrání tvůrce díla tím, že jim poskytuje výhradní práva k jeho využívání, včetně práva na rozmnožování, distribuci, veřejné předvádění, vysílání, přizpůsobení a další formy užití. Existuje několik forem neoprávněného užití, z nichž každá představuje porušení autorských práv a může být sankcionována v souladu s právními předpisy.

2.2.1 Neoprávněné rozmnožování

Jednou z nejrozšířenějších forem porušení autorských práv je neoprávněné rozmnožování autorského díla, které zasahuje do různých oblastí kreativního průmyslu, včetně literatury, hudby, filmu a počítačového softwaru. Neoprávněné rozmnožování může nabývat mnoha forem, od fyzického kopírování tištěných děl, jako jsou knihy a časopisy, až po digitální kopírování a distribuci hudby, filmů a počítačového softwaru prostřednictvím internetu. Neoprávněným rozmnožováním díla se tedy rozumí vytváření kopií autorsky chráněných děl, nevyjímaje děl uložených v elektronické podobě, ať už se jedná o fotografie, videa či jiná elektronická data. Duplikát takového díla nemusí být digitálně identický s originálem, aby byl považován za rozmnoženinu. Rozhodujícím je, zda je kopie díla vnímána jako totožná s dílem původním, bez ohledu na formát a kvalitu.²⁴ Technologický pokrok a rozšíření přístupu k internetu výrazně usnadnily rozmnožování a šíření autorských děl. Především pak používáním tzv. peer-to-peer technologie, která umožnila přímou výměnu dat mezi uživateli bez nutnosti připojení se k serveru, což výrazně zjednodušilo a zrychlilo sdílení a kopírování obsahu na internetu.²⁵

2.2.2 Padělání

Padělání autorských děl představuje jednu z nejzávažnějších forem porušení autorských práv, s vážnými důsledky pro tvůrce, průmysl a celou společnost. Aktuální legislativa definuje dva specifické trestné činy, které jsou spojené s porušováním autorských práv a práv s nimi souvisejících. Prvním z nich

²⁴ JANSÁ, Lukáš; OTEVŘEL, Petr; ČERMÁK, Jiří; MALIŠ, Petr; HOSTAŠ, Petr et al. *Internetové právo*. Brno: Computer Press, 2016. ISBN 978-80-251-4664-4, s. 328

²⁵ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde, 2001. ISBN 80-7201-295-9, s. 87

je porušení autorských práv, včetně práv k databázím a druhým je padělání či imitace výtvarných děl.²⁶ Tento čin může spočívat zejména ve sdílení hudebních skladeb, filmů a softwaru v rozporu s autorským právem a v nelegálním vytváření a distribuci kopií autorských děl, s cílem je prezentovat jako originální, čímž dochází k záměrnému klamání spotřebitelů a zneužití důvěry autorů a jejich práv. Padělání může zahrnovat široké spektrum aktivit, od fyzického vytváření falšovaných kopií knih, CD a DVD, přes umělecká díla a módní výrobky, až po digitální obsah, jako jsou multimediální soubory, počítačový software a hry. Tato forma neoprávněného užití má široký záběr negativních dopadů. Pro autory a držitele práv znamená ztrátu příjmů a poškození jejich reputace, když jsou na trhu distribuovány nekvalitní padělky jejich děl. Pro spotřebitele představuje tato forma riziko při koupi nekvalitních nebo nebezpečných produktů, které nemusí splňovat standardy originálních výrobků. Kromě ekonomických ztrát a ztráty důvěry v značky, může padělání vést i k bezpečnostním rizikům.

2.2.3 Neoprávněné sdělování veřejnosti

Neoprávněné sdělování veřejnosti patří mezi další klíčové problémy v oblasti ochrany autorských práv. Tato forma neoprávněného užití autorského díla se týká situací, kdy jsou autorská díla bez povolení autora, či jiného držitele práv zpřístupněna široké veřejnosti. Tento čin může probíhat různými způsoby, zejména digitálním šířením přes internet, veřejným přehráváním filmů a hudby, nebo rozmnožováním a distribucí fyzických kopií. Prostřednictvím internetu se dílo stává dostupné pro veřejnost na jakémkoliv místě a v jakýkoli okamžik.²⁷ Tvůrci tímto přicházejí o potenciální příjmy, jelikož jejich díla jsou šířena bez náležité kompenzace, což pak může vést ke snížení motivace ke tvorbě nových děl a omezení investic do kreativního sektoru.

²⁶ podle § 270 zákona č. 40/2009 Sb., Trestního zákoníku (porušení autorského práva) a podle 271 zákona č. 40/2009 Sb., Trestního zákoníku (padělání a napodobení díla výtvarného umění)

²⁷ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6, s. 636

2.2.4 Užití autorského díla bez licence nebo souhlasu

Užití autorského díla bez licence nebo souhlasu držitele autorských práv je jednou z nejčastějších forem porušení autorských práv. Slovo „licence“ pramení z latinského (*licentia*), což znamená „volnost, svoboda“ či vyplývá ze slovesa „dovolit“.²⁸ Tato forma zahrnuje jakékoliv užití autorského díla, které překračuje rámec zákonných výjimek nebo předem udělených práv, a to bez získání příslušné licence nebo výslovného souhlasu od vlastníka práv. Zde se setkáváme také s různými podobami, které zahrnují neautorizované kopírování, distribuci, veřejné předvádění, vysílání nebo přizpůsobení a úpravy autorských děl. Neautorizované užití autorských děl bez licence nebo souhlasu má vážné dopady na tvůrce a celý kreativní průmysl. Tvůrci děl přicházejí o příjmy, které by jinak získali z licenčních poplatků nebo prodeje svých děl. Licenční smlouvy k předmětům duševního vlastnictví jsou navrženy jako zásadně úplatné.²⁹

2.2.5 Neoprávněné upravování nebo změny díla

Neoprávněné upravování nebo změny autorského díla představují takovou formu porušení autorských práv, která zasahuje do integrity a původního záměru tvůrce díla. Tato praxe zahrnuje jakékoliv úpravy, přepracování, přizpůsobení nebo jiné změny v autorském díle bez výslovného souhlasu držitele autorských práv. V obecném pojetí se považuje jakákoli úprava díla provedená osobou jinou, než původním autorem, za porušení autorova práva na zachování původní podoby svého díla.³⁰ Tato skutečnost je rovněž zakotvena v autorském zákoně v osobnostních právech autora, zejména pak v právu udělit svolení k jakékoli změně nebo zásahu do jeho díla.³¹ Takováto změna může zahrnovat úpravu např. textového díla, tedy jeho přepracování, přidávání anebo vynechávání částí textu, změny v dialogu nebo příběhu anebo jeho překladu bez povolení. U hudebního díla se může jednat o změnu v aranžmá, přidávání nebo

²⁸ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 562

²⁹ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 567

³⁰ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související: komentář*. 3. vyd. Beckovy texty zákonů s komentářem. V Praze: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-586-5, s. 17

³¹ podle § 11 odst. 3 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

odstraňování částí skladeb anebo remixování písní bez souhlasu autora. U neoprávněného zásahu do vizuálních a audiovizuálních děl se nejběžněji setkáváme s úpravou obrazů, fotografií, filmů a videí, včetně změn v barvě, kompozici anebo přidávání a odstraňování scén. Tvůrci díla tímto přicházejí o kontrolu nad svým dílem a jeho prezentací, což může vést k narušení jejich reputace a snížení hodnoty díla.

2.3 Význam definice „Oprávněné užití autorského díla“

Oprávněné užití autorského díla představuje v autorském právu základní koncept, který reflektuje na nezbytnou rovnováhu mezi právy autora a zájmy veřejnosti. Tento princip umožňuje omezené použití autorsky chráněných děl bez explicitního svolení jejich tvůrců pod určitými podmínkami.³² Ve své podstatě oprávněné užití vychází z poznání, že absolutní monopol autora nad využitím jeho díla by mohl být ve specifických případech v rozporu s veřejným zájmem, například v oblasti vzdělávání, vědy a kultury. Z hlediska majetkových práv autora, se oprávněné užití jeví jako výjimka, které autorovi dává exkluzivní kontrolu nad reprodukcí, distribucí, veřejným předváděním a dalšími formami nakládání s jeho dílem. Taxativní výčet oprávněných způsobů užití díla však nedokáže držet krok s rychlým technologickým vývojem, což může vést ke sporům a nejasnostem ohledně rozsahu autorských práv.³³ Tato oprávnění, které jsou zakotvené jak v autorském zákoně, tak i v mezinárodních dohodách jako je Bernská úmluva, jsou základem pro ochranu a uznání duševního vlastnictví. Bernská úmluva stanoví minimální standardy ochrany autorských práv s povinností členských států zajišťovat ochranu autorských děl³⁴, přičemž důraz je kladen na zachování základní úrovně ochrany autorských práv.

³² podle § 30 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

³³ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 382 - 385

³⁴ podle článku 2 odst. 3 vyhlášky č. 133/1980 Sb. Vyhlášky o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971

Pojem oprávněného užití je rovněž důkladně adresován v občanském zákoníku, který upravuje majetkové aspekty autorských práv, včetně licenčních smluv.³⁵ Tyto smlouvy umožňují autorům poskytovat oprávnění k využití svých děl za určitých podmínek. Výjimky z exkluzivních práv autora, jako je oprávněné užití, jsou zvláště důležité, protože umožňují určité formy užití děl, které by jinak vyžadovaly souhlas autora. Příkladem může být citace díla v rámci vědecké práce nebo použití díla ve vzdělávacích materiálech. Je důležité si však uvědomit, že rozsah a podmínky oprávněného užití mohou být předmětem interpretace a jsou omezeny na případy, kdy takové užití nepředstavuje neoprávněný zásah do majetkových práv autora. Například, právo na citaci je omezeno použitím takového rozsahu citovaného díla, který je odůvodněný účelem citace a musí být vždy řádně uveden zdroj.³⁶ Kromě tuzemských právních předpisů a Bernské úmluvy hrají v oblasti oprávněného užití roli také další mezinárodní smlouvy a dohody, které Česká republika respektuje a které mohou obsahovat specifická ustanovení o oprávněném užití, přizpůsobené potřebám a zvyklostem jednotlivých členských států.

Význam oprávněného užití tak spočívá v jeho schopnosti zprostředkovávat rovnováhu mezi ochranou autorských práv a povolením určitého rozsahu v přístupu k dílům a jejich využívání ve prospěch veřejného zájmu. Touto cestou se právní řád snaží podporovat rozvoj kultury, vzdělání a svobodu informací, aniž by byla ohrožena legitimita a hospodářské zájmy autorů.

2.4 Formy oprávněného užití autorského díla

Vlastnictví autorského díla se vyznačuje specifickými charakteristikami, které tento typ právního vztahu odlišují od obecného pojetí vlastnictví, známého z tradičních teorií založených na římském právu. Autorský zákon stanovuje pro autory soubor speciálních pravidel umožňujících využívání jejich děl, která jsou detailně popsána skrze přesný výčet jednotlivých oprávnění. Tato oprávnění

³⁵ podle § 2372 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb, Občanského zákoníku

³⁶ podle § 31 odst.1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

lze kategorizovat do tří hlavních skupin³⁷, které reflektují různé aspekty a možnosti nakládání s autorským dílem.

První skupinu tvoří práva mechanická, která se týkají zaznamenávání díla na fyzické médium a jeho následné manipulaci. V autorském zákoně je pod touto skupinou zahrnuto právo na rozmnožování, jeho rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování, což autorům poskytuje kontrolu nad fyzickou formou jejich díla.

Druhou skupinu tvoří práva na veřejné sdělování díla. Ta umožňují autorům rozhodovat o tom, jak je jejich dílo prezentováno veřejnosti. Tato práva zahrnují nejen tradiční formy sdělování, jako je veřejné předvádění, ale i modernější metody prostřednictvím informačních technologií, rozdělené na práva provozovací a vysílací. Tímto způsobem zákon chrání autorův zájem o to, jak je jeho dílo sdíleno a vnímáno širokou veřejností.

Třetí skupinu tvoří práva na digitální zpřístupňování, která se věnují šíření obsahu skrze digitální sítě jako je internet, lokální počítačové sítě (LAN), včetně počítačových sítí na studentských kolejích nebo firemní intranety. Tyto právní normy reflektují současné trendy a technologie, umožňující autorům adaptovat se na digitální prostředí a využívat nové možnosti distribuce a zpřístupnění svých děl.

Tato komplexní struktura oprávnění poskytuje autorům nástroje k efektivní správě a ochraně jejich děl v širokém spektru prostředí a formátů. V řadě případů navíc dochází ke smíšení různých způsobů užití díla, což se pak závazkově právně projevuje i v obsahu a rozsahu licenčních smluv.³⁸ Autorský zákon tak vytváří stabilní právní rámec pro oprávněné užití díla a jednotlivé způsoby, přičemž výše uvedené třídění je v něm normativně zakotveno.

2.4.1 Rozmnožování autorského díla

Oprávnění k reprodukci díla, které autorům poskytuje kontrolu nad způsoby, jakými mohou být jejich práce duplikovány, je považováno za jedno z nejdůležitějších majetkových práv v historii autorského práva. Toto právo,

³⁷ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 380 - 386

³⁸ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 388 - 392

zakotvené v autorském zákoně v ust. § 13 odst. 1, umožňuje vytváření dočasných i trvalých kopií díla, ať už přímou či nepřímou cestou, s použitím libovolných metod a v jakékoliv podobě. Základy tohoto práva byly položeny již v revidované Bernské úmluvě, která neklade omezení na techniku ani prostředky použité k reprodukci a specifikuje, že reprodukce může nabývat různých forem.³⁹ Jedná se o tisk, fotografie, zvukové a obrazové záznamy, architektonické modely a analogové nebo digitální formáty.

Oprávnění k rozmnožování díla zahrnuje pořízení rozmnoženin přímých i nepřímých, trvalých a dočasných a vcelku nebo jen zčásti.⁴⁰ Reprodukce díla vyžaduje zachycení na fyzický nosič, což dílu propůjčuje objektivně vnímatelnou podobu, jak je uvedeno v ust. § 2 odst. 1. autorského zákona. Nicméně nosič jako takový nemusí být existenčně spjat s rozmnoženinou a může dojít i k odstranění rozmnoženiny z nosiče.⁴¹ Toto ustanovení rozšiřuje ochranu i na krátkodobá díla, pokud jsou tato díla zaznamenána na jakýkoliv hmotný nosič. Krátkodobými díly jsou myšlena např. živá vystoupení. Vytváření rozmnoženin obecně vyžaduje souhlas držitele práv, avšak existují výjimky, jako jsou dočasné kopie nebo kopie pro osobní použití, jež nejsou určeny k dosažení hospodářského zisku nebo k distribuci veřejnosti.

2.4.2 Rozšiřování autorského díla

Oprávnění k rozšiřování autorského díla, jinak známé jako distribuční právo, představuje zásadní oprávnění v systému ochrany autorských práv, které je nezbytné pro regulaci fyzické distribuce originálních děl nebo jejich kopií. Toto právo je úzce propojeno s právem na rozmnožování, jelikož distribuce díla vyžaduje jeho zanesení na médium ve fyzické podobě. V souladu s ust. § 14 odst. 1 autorského zákona se rozšiřování týká zpřístupnění díla v hmotné podobě, a to prostřednictvím prodeje nebo jiné formy převodu vlastnických práv na

³⁹ podle článku 9 odst. 3 vyhlášky č. 133/1980 Sb. Vyhlášky o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971

⁴⁰ podle § 2376 odst. 5 zákona č. 89/2012 Sb, Občanského zákoníku

⁴¹ TELEČ, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 390

originální dílo nebo jeho kopie. Převodem vlastnického práva však ztrácí autor nárok na odměnu.⁴²

Distribuční právo umožňuje autorům a jiným držitelům práv rozhodovat o tom, jak bude jejich dílo fyzicky rozšiřováno. To zahrnuje širokou paletu možností, od prodeje a převodu vlastnictví, až po veřejné nabízení díla prostřednictvím různých reklamních kanálů nebo aukce. Zásadním aspektem distribuce, že se odvíjí od fyzického převodu nosiče díla, což ji odlišuje od jiných forem užití díla, jako je například veřejné zpřístupnění, které nezahrnuje převod fyzického nosiče.

Proces převodu distribučního práva se obvykle uskutečňuje skrze smlouvy, které jsou definované v občanském zákoníku, kdy se jedná o kupní smlouvy, darovací smlouvy anebo směnné smlouvy.⁴³ V kontextu smluv o dílo dochází k převodu vlastnických práv jen v případě, že objednatel díla není zároveň vlastníkem nosiče, který dílo fyzicky obsahuje.

Významným aspektem práva na rozšiřování, je princip vyčerpání práva, který nastává po prvním prodeji nebo jiném právně uznávaném převodu vlastnictví díla v rámci Evropské unie. Tento princip znamená, že po prvním prodeji nemůže držitel autorských práv omezovat další distribuci tohoto specifického exempláře díla v rámci jednotného trhu. Nabyvatel je v případě oprávněného nabytí originálu či rozmnoženiny díla oprávněn tento originál či rozmnoženinu dále rozšiřovat jakýmkoliv způsobem a za jakýmkoliv účelem, avšak s ohledem na výlučná osobnostní autorská práva.⁴⁴ Tímto dochází k volnému pohybu zboží a kultury, i když je nutné poznamenat, že tento princip se nevztahuje na digitální kopie, u kterých zůstává kontrola nad distribucí v rukou držitelů práv.

Další klíčový moment spojený s právem na rozšiřování, se týká jeho vlivu na dostupnost a šíření kulturních děl. Efektivní využívání distribučního práva může znamenat rovnováhu mezi zajištěním odměny pro tvůrce a zároveň poskytováním širšího přístupu veřejnosti k dílům. Toto právo nejenže umožňuje autorům

⁴² CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související: komentář*. 3. vyd. Beckovy texty zákonů s komentářem. V Praze: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-586-5, s. 41

⁴³ podle § 2076, § 2055 a § 2184 zákona č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku.

⁴⁴ TELEČEK, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 392

a držitelům práv získat spravedlivou návratnost za svou tvorbu prostřednictvím kontrolované distribuce, ale také hraje zásadní roli v kulturním průmyslu tím, že reguluje způsoby, jakými mohou být díla šířena a komerčně využívána.

2.4.3 Pronájem autorského díla

„*Pronájemem originálu nebo rozmnoženiny díla se rozumí zpřístupňování díla ve hmotné podobě za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny díla na dobu určitou.*“⁴⁵ To je považováno za výlučné majetkové právo s nezpochybnitelnou autoritou nad užíváním díla v hmotné formě, což umožňuje držitelům práv udělit souhlas s pronájemem za účelem dosažení ekonomického nebo obchodního přínosu. V rámci autorského zákona se oprávnění k pronájmu týká výhradně fyzických exemplářů díla, ať už originálů nebo jejich reprodukcí, což vylučuje možnost jejich pronájmu v nehmotné podobě.⁴⁶ Toto rozlišení je zásadní pro pochopení povahy práva na pronájem, neboť se zaměřuje na fyzické předání díla, které musí být objektivně vnímatelné a být schopné k užívání. Charakteristickým rysem pronájmu je dočasnost dohodnutého období, během kterého má nájemce právo dílo užívat a dále účel pronájmu, který může mít přímý nebo nepřímý finanční přínos pro pronajímatele.

Autorský zákon jasně definuje, že pronajímatelem může být autor díla, osoba vykonávající autorská práva jménem autora nebo držitel licence, který získal práva k dílu na základě dohody s autorem.⁴⁷ Tato definice rozšiřuje okruh subjektů, které mohou udělit souhlas s pronájemem a zdůrazňuje flexibilitu autorského práva v reakci na různé druhy autorských děl a způsoby jejich užívání. Rozlišení mezi právem na pronájem a principem vyčerpání práv zdůrazňuje, že kontrola nad opakovaným pronájemem nebo jinými formami užití díla, zůstává nadále i po jednotlivých pronájmech v plné kompetenci držitele autorských práv.

⁴⁵ podle § 15 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁴⁶ TELEČEK, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 201

⁴⁷ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související: komentář*. 3. vyd. Beckovy texty zákonů s komentářem. V Praze: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-586-5, s. 75

Toto uspořádání umožňuje považovat každé zapůjčení za nezávislý právní úkon, který nijak nezkracuje rozsah práv držitele na jeho dílo.

2.4.4 Zapůjčení autorského díla

Zapůjčení autorského díla představuje oprávnění, při kterém se díla ve hmotné podobě zpřístupňují veřejnosti prostřednictvím zařízení, aniž by bylo cílem dosáhnout ekonomického či obchodního zisku z takového zapůjčení. Od práva na pronájem se půjčování povahově liší především svou bezúplatností, což je specifikováno i v občanském zákoníku.⁴⁸ Výjimkou je možnost vybírání poplatků za zapůjčení⁴⁹, které mohou sloužit k pokrytí provozních nákladů zařízení, jako jsou veřejné knihovny, a nejsou považovány za narušení bezúplatné povahy služby.

Rozdíly mezi právem na zapůjčení a právem na pronájem jsou podstatné a týkají se především účelu a mechanismu zpřístupnění díla. Zatímco pronájem je typicky spojen s ekonomickým přínosem a vytváří specifický vztah mezi pronajímatelem a nájemcem, půjčování je zaměřeno na poskytování děl veřejnosti, což zahrnuje širší spektrum příjemců bez přímého finančního zisku. Stejně jako právo na pronájem, tak i právo na půjčení se nevyčerpává jedním aktem a oprávnění držitele autorských práv k dalšímu využití díla zůstává nedotčeno⁵⁰.

2.4.5 Vystavování autorského díla

Oprávnění k vystavování autorského díla představuje v autorském právu významný proces, který autorům umožňuje prezentovat jejich tvorbu široké veřejnosti. Současně chrání jejich práva a umožňuje jim udržet kontrolu nad způsobem, jakým je jejich dílo sdíleno. Právo na vystavování díla, jak je kodifikováno v ust. dle § 17 autorského zákona, poskytuje autorům možnost zpřístupnit nebo zakázat veřejnou prezentaci svých děl, ať už v galeriích, v muzeích, na veřejných prostranstvích nebo digitálních platformách. Důležité je,

⁴⁸ podle § 2193 zákona č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku

⁴⁹ TELEČ, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 209 -210

⁵⁰ Tamtéž, s. 210

že se toto oprávnění vztahuje na všechny formy děl, zejména na díla výtvarná, fotografická, architektonická, užitého umění nebo díla kartografická.⁵¹

V praxi to znamená, že jakékoliv vystavování díla, které má být přístupné veřejnosti, vyžaduje předchozí souhlas autora nebo držitele autorských práv. Tento proces zahrnuje uzavření typové licenční smlouvy⁵² mezi autorem a organizátorem výstavy, která specifikuje podmínky vystavení, včetně doby trvání výstavy, místa konání a jakékoli finanční kompenzace pro autora.

2.4.6 Sdělování autorského díla

Oprávnění ke sdílení autorského díla s veřejností představuje zásadní část autorského práva, která autorům poskytuje možnost rozhodnout o tom, jak může být jejich tvorba prezentována a jak může být dostupná širokému publiku. Toto právo se odlišuje od tradičních práv spojených s fyzickým rozlišováním děl, neboť se týká primárně pomíjivého zpřístupnění díla, tj. pouze prostřednictvím vlnové apod. materializace díla bez jeho podmíněného (trvalého nebo jen dočasného) hmotného zachycení na určitý podklad.⁵³ Důležitým aspektem je, že k výkonu tohoto práva může dojít pouze tehdy, jsou-li splněny dvě kumulativní základní podmínky, a tedy že je dílo sdělováno a že má toto sdělování veřejnou povahu. Není-li jedna z těchto podmínek splněna, nejedná se o výkon práva na sdělování díla. Sdělováním díla veřejnosti však nedochází k vyčerpání autorských práv,⁵⁴ čímž si autoři uchovají právo se rozhodnout o dalších formách užití svého díla.

Rozlišujeme několik specifických příkladů, jak může být dílo sděleno veřejnosti, včetně živých představení, vysílání rozhlasem nebo televizí, a různými formami digitálního sdílení. V současnosti tento typ práva zahrnuje i sdělování díla prostřednictvím internetu nebo jiných telekomunikačních sítí, což otevírá dveře k novým formám zpřístupnění děl, jako je streamování nebo digitální distribuce.

⁵¹ podle § 17 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁵² TELEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 213

⁵³ TELEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 224

⁵⁴ podle § 18 odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Tato práva umožňují autorům využívat technologický pokrok k rozšiřování jejich děl a zároveň nabízejí možnost kontroly nad způsobem, jakým jsou díla veřejnosti prezentována. S těmito možnostmi však přicházejí i negativa, zejména v podobě počítačové kriminality, která se vyvíjí současně s technologickým pokrokem.⁵⁵

2.4.7 Digitální zpřístupňování autorského díla

V současné éře digitalizace se práva na digitální zpřístupňování stávají stěžejním prvkem ochrany autorských děl, zvláště v kontextu rozšiřujícího se využití internetu, lokálních počítačových sítí (LAN), studentských kolejí a firemních intranetů. Tato práva, zakotvená v autorském právu, dávají autorům kontrolu nad tím, jak jsou jejich díla distribuována a konzumována v digitálním prostředí. Konkrétněji, tato oprávnění umožňují autorům regulovat a licencovat používání svých děl online, což zahrnuje možnost autorizovat nebo zakázat šíření děl přes internetové platformy, digitální knihovny a další kanály.

Počítačové sítě umožňují několik způsobů zpřístupňování děl, mezi které patří zejména umístění díla na webové stránky (world-wide-web), zpřístupnění díla (non-streamed) veřejnosti na počítači, mobilním telefonu apod, sdělování díla prostřednictvím „streamed“ přenosů (okamžitě v reálném čase) a vysílání díla přes tzv. webcasting anebo simulcasting, u kterých chybí prvek časové volby ze strany příjemce.⁵⁶ Tyto způsoby uživatelům umožňují přístup k obsahu z jakéhokoli zařízení, z jakéhokoli místa a v čase podle své vlastní potřeby⁵⁷, což vyžaduje inovativní přístupy k digitálnímu licencování a distribuci autorských děl. To však neplatí v případě digitální výuky v rámci školského nebo vzdělávacího zařízení, kde je autorské dílo užito při vyučování formou zabezpečeného elektronického prostředí.⁵⁸

V kontextu těchto výzev se ukazuje, že autorské právo musí být neustále aktualizováno a přizpůsobováno, aby reflektovalo rychlý vývoj technologií a změny

⁵⁵ JANSA, Lukáš; OTEVŘEL, Petr; ČERMÁK, Jiří; MALIŠ, Petr; HOSTAŠ, Petr et al. *Internetové právo*. Brno: Computer Press, 2016. ISBN 978-80-251-4664-4, s. 76

⁵⁶ TELEČEK, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 228 - 229

⁵⁷ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-423-4, s. 91

⁵⁸ podle § 31a odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

ve způsobech, jakými lidé přistupují k informacím a kultuře. Tento proces aktualizace zahrnuje nejen revizi stávajících zákonů, ale také vytváření nových právních rámců, které umožňují autorům a vydavatelům reagovat na neoprávněné šíření jejich děl

3 Ochrana autorských práv

V oblasti právní ochrany se autorská práva řadí mezi základní nástroje, které tvůrcům a nositelům autorských práv umožňují chránit jejich díla před neoprávněným užíváním nebo zásahy. Listina základních práv a svobod specifikuje obecnou ochranu majetkových práv a odkazuje se na autorský zákon jako na právní normu.⁵⁹ Z tohoto vyplývá, že ochrana autorských práv převyšuje ostatní právní předpisy, které s ní nesmí být v rozporu.

Proces ochrany autorských práv strukturován skrze různé právní oblasti, které zahrnují hmotné a procesní právo, které společně tvoří komplexní systém ochrany. Hmotněprávní rámec definuje základní právní nároky nositelů autorských práv, umožňuje autorům využívat licenční smlouvy pro kontrolu nad použitím jejich děl a nabízí ochranu prostřednictvím občanského zákoníku, který umožňuje soudní a mimosoudní vymáhání nároků. Kromě toho procesní právo poskytuje zvláštní procesní instituty pro rychlou a efektivní reakci za porušení autorských práv. V anglo-americkém právním pojmosloví se používá pojem „remedies“ jímž se rozumí soukromoprávní a veřejnoprávní prostředky ochrany, včetně různých předběžných opatření.⁶⁰

Neoprávněné zásahy do autorského práva soukromoprávní povahy, nejsou autorským zákonem nijak upraveny a mohou být velmi rozmanité. Nicméně v první řadě je zapotřebí autorskoprávní delikty oddělit na ohrožující a porušující, a poté je možné jednotlivé skutkové podstaty těchto soukromoprávních deliktů specifikovat v autorském zákoně.⁶¹ Kromě soukromoprávní ochrany mají autorská práva podporu také ve veřejnoprávní sféře, kde neoprávněné zásahy do autorských práv mohou být postihovány na základě veřejnoprávních předpisů, které reflektují potřebu společnosti chránit se před jednáními s určitou mírou společenské škodlivosti. Trestní zákoník a další veřejnoprávní předpisy, včetně autorského zákona v části týkající se přestupků a správních deliktů⁶², poskytují

⁵⁹ podle článku 34 odst. 1 listiny základních práv a svobod, vyhlášená usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást Ústavního pořádku České republiky

⁶⁰ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 492

⁶¹ Tamtéž, s. 493

⁶² podle § 105a zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

sankční prostředky pro neoprávněné zásahy do autorských práv, čímž doplňují soukromoprávní mechanismy ochrany.

K efektivní ochraně autorských práv tedy nepostačí jen přítomnost příslušných právních norem, ale také aktivní a koordinované působení soudních a exekutivních orgánů, které jsou schopny tyto normy uplatňovat a vymáhat.

3.1 Soukromoprávní ochrana

Soukromoprávní ochrana autorského práva je klíčovým nástrojem, umožňujícím autorům a držitelům práv chránit svá díla před neoprávněným užitím nebo zásahy. Tyto forma ochrany je založena na principu civilního práva, kde má auto právo se domáhat ochrany svých práv prostřednictvím civilních soudních řízení. Autorský zákon definuje řadu konkrétních prostředků ochrany, které autorům umožňují aktivně vystupovat proti porušování jejich práv, včetně nároků na určení autorství, zamezení neoprávněného jednání v souvislosti s porušováním autorských práv, požadování informací o porušení práv nebo odstranění následků neoprávněného jednání včetně finanční kompenzace⁶³.

Zvláštní důraz je kladen na obecné soukromoprávní nároky, které vycházejí z ochrany autorského práva. Autor (popř. jeho právní zástupce, či jiná aktivně věcně legitimovaná osoba), je oprávněna se dovolávat náhrady vzniklé škody, odškodnění nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení.⁶⁴ Autorský zákon rovněž stanovuje, že se autor může soudně domáhat zveřejnění rozsudku na náklady porušitele, což představuje jak formu satisfakce pro poškozeného, tak varování pro potencionální a budoucí porušovatele. Tento rámec zahrnuje široký rozsah nároků, kterých se může domáhat autor, osoba vykonávající majetková práva autora nebo držitel licence.⁶⁵ Mezi specifické typy žalobních nároků patří:

⁶³ podle § 40 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁶⁴ TELEČ, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 512 - 513

⁶⁵ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Mediální právo: komentář*. Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-725-5, s. 457

Určovací nárok dle ust. § 40 odst. 1 písm. a) autorského zákona, kterým se autor může domáhat určení svého autorství k dílu,

Zápurčí nárok dle ust. § 40 odst. 1 písm. b) autorského zákona, který autorovi umožňuje žádat o zákaz jednání, jež ohrožuje nebo porušuje autorské právo,

Informační nárok dle ust. § 40 odst. 1 písm. c) autorského zákona, který autorovi umožňuje požadovat informace o původu a distribuci neoprávněně zhotovených rozmnoženin,

Odstraňovací nárok dle ust. § 40 odst. 1 písm. d) autorského zákona, který slouží k odstranění následků porušení autorského práva a

Nárok na přiměřené zadostiučinění dle ust. § 40 odst. 1 písm. e) autorského zákona, za způsobenou nemajetkovou újmu, který může zahrnovat omluvu nebo peněžité zadostiučinění.

Celkově tento přístup zdůrazňuje, že soukromoprávní ochrana autorského díla je flexibilní a dynamická oblast práva, která poskytuje autorům efektivní prostředky k ochraně jejich práv a zájmů ve stále se měnícím právním a technologickém prostředí.

3.2 Veřejnoprávní ochrana

Veřejnoprávní ochrana autorského práva je komplexní systém, který je založen na pilířích trestního, správního a celního práva a je navržen tak, aby udržoval respekt k autorským právům a zajišťoval jejich dodržování. Tento systém umožňuje efektivní zasahování proti porušení autorských práv, a to nezávisle na vůli poškozeného. Veřejnoprávní ochrana se dělí na ochranu správněprávní a trestněprávní, což odráží vymezení jednání na trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt, v závislosti na společenské nebezpečnosti konkrétního jednání. Správněprávní ochrana, ačkoliv nabízí rychlou a adaptabilní ochranu, je aplikována v praxi velmi vzácně a vzhledem k časté povaze porušování autorských práv, převažuje spíše uplatnění v trestněprávní rovině.⁶⁶

⁶⁶ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-240-0, s. 242 - 245

Ve veřejnoprávní ochraně autorského práva má trestní právo zásadní význam jako nejzazší prostředek (tzv. ultima ratio) pro právní regulaci a sociální kontrolu společnosti. Z tohoto principu vyplývá, že „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“⁶⁷ Trestní právo kromě ochrany společenských hodnot, zahrnuje také ochranu práv duševního vlastnictví, přičemž postihuje nejzávažnější zásahy do autorských práv. Zásadním principem je zdrženlivé používání trestního práva, které je aplikováno pouze v případech, kde selhávají jiné právní prostředky. Tento přístup je vyjádřen v trestním zákoníku, který explicitně stanovuje, že trestní právo nemá nahrazovat ochranu práv v soukromoprávních vztazích. Významným příkladem trestného činu je porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, které je upraveno v ust. § 270 trestního zákoníku. Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v neoprávněném zásahu (nikoli nepatrném) do absolutních práv chráněných autorským zákonem a k jeho spáchání je vyžadován úmysl, a to alespoň nepřímý,⁶⁸ což představuje zásadní limit pro uplatnění trestněprávní odpovědnosti.

Správní ochrana autorského práva zahrnuje řadu ustanovení, která umožňují efektivně reagovat na méně závažné formy porušení. Tato ochrana je kodifikována v autorském zákoně, konkrétně v hlavě VI, která se věnuje přestupkům fyzických a právnických osob, a kolektivních a nezávislých správců.⁶⁹ Ustanovení v této části autorského zákona jsou klíčová pro pochopení, jakým způsobem jsou správní delikty regulovány. Pro vznik přestupku fyzické osoby je vyžadováno zavinění ve formě nedbalosti, což značně rozlišuje rozsah odpovědnosti za přestupek oproti trestnému činu.⁷⁰

⁶⁷ podle § 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., Trestního zákoníku

⁶⁸ TELEČ, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 1217

⁶⁹ podle § 105a a podle § 105b zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁷⁰ TELEČ, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 510

3.3 Kolektivní správce autorského práva

„Kolektivní správou se rozumí plná správa majetkových práv autorských nebo práv souvisejících s právem autorským nositelů práv k jejich zveřejněným nebo ke zveřejnění nabídnutým dílům, uměleckým výkonům, zvukovým nebo zvukově obrazovým záznamům (dále jen „předmět ochrany“), která je vykonávána k jejich společnému prospěchu. Kolektivní správou není zprostředkování uzavření licenční nebo jiné smlouvy ani příležitostná nebo krátkodobá plná správa jiných než povinně kolektivně spravovaných práv.“⁷¹

Hlavním cílem kolektivní správy je společná ochrana majetkových práv autorských a práv s nimi souvisejících skrze společný mechanismus, který umožňuje kolektivní zastupování držitelů těchto práv. Toto sdružené zastupování slouží k tomu, aby se zjednodušilo a zefektivnilo zpřístupnění těchto děl veřejnosti, a zároveň zajistilo, aby autoři a ostatní držitelé práv obdrželi spravedlivou odměnu za používání jejich děl. Z řady praktických důvodů se totiž autoři či jiní nositelé práv, obvykle nemohou výkonem svých práv zabývat sami. Z toho plyne, že uživatel spravovaného předmětu (díla) nesjednává licenční smlouvu přímo s nositelem práva, ale s kolektivním správcem, prostřednictvím kterého nositel svá práva vykonává. Kolektivní správa však dle autorského zákona není pro nositele práv stanovena jako zákonná povinnost.⁷²

Mezi významné subjekty v této oblasti na českém trhu patří Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, obecně známým pod zkratkou „OSA“. Tato organizace byla založena v roce 1996 a svou činností navázala na práci Ochranného sdružení československých skladatelů, spisovatelů a hudebních nakladatelů, které svou činnost ukončilo v květnu roku 1970. Z tohoto důvodu lze usoudit, že je tato organizace nejdéle fungujícím kolektivním správcem.⁷³

OSA, fungující pod záštitou Ministerstva kultury, disponuje řadou oprávnění k zajištění, aby byla hudba a slovesná díla správně licencována a odměněna, kdykoliv jsou využívána veřejností, ať už se jedná o vysílání, přenos kabelovým

⁷¹ podle § 95 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁷² TELEČ, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484, s. 946

⁷³ MATĚJČIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Pro praxi. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-528-9, s. 26

spojem, nebo jiné formy veřejného přístupu. Díky této regulaci je zajištěno, že autoři a nakladatelé dostávají odměny, které jim náleží za využívání jejich tvorby. Organizace se také zasazuje o to, aby byla hudební a slovesná díla dostupná široké veřejnosti, přičemž zároveň chrání ekonomické zájmy jejich tvůrců a nositelů práv. V rámci českého právního rámce představuje OSA základní kámen kolektivní správy autorských práv, což umožňuje efektivní a spravedlivou distribuci odměn získaných z veřejného užívání děl. Zastřešuje práva tisíců domácích i zahraničních autorů, což je řadí mezi přední subjekty v oblasti ochrany autorských práv na českém trhu.⁷⁴

⁷⁴ OSA. *Kdo jsme*. Online. Dostupné z: <https://www.osa.cz/kdo-jsme/o-nas/>. [cit. 2024-10-02]

4 Praktická část

Cílem této bakalářské práce je zmapování a popis způsobu neoprávněného užití autorského díla prostřednictvím nelegální činnosti organizované na internetu občany v Ústeckém kraji.

V souvislosti se stanovením cíle této bakalářské práce byly zvoleny výzkumné otázky (VO). Těmi jsou:

VO1: Jakým způsobem jsou získávány audiovizuální materiály dostupné na internetu?

VO2: Jaké je vědomí a případné jednání občanů v souvislosti s nelegálností stahování či kopírování audiovizuálních materiálů na internetu?

VO3: Jak často a kde jsou audiovizuální materiály stahovány?

VO4: Jaká je motivace pro absolvování nelegálního stahování?

VO5: Jak je stahovaný audiovizuální materiál dále používán?

4.1 Metodika práce

Výzkumné šetření této bakalářské práce probíhalo prostřednictvím dotazníkového šetření. Pro získání potřebných dat byl vytvořený a použitý nestandardizovaný dotazník, jehož otázky byly zaměřeny na jednotlivé výzkumné otázky. Získaná data byla zpracována směrem k cíli práce, aby výzkumník získal odpověď, zda touto prací byl cíle práce naplněn.

Dotazníkové šetření je častou metodou sběru dat a její výhodou pro výzkumníka je její časová nenáročnost a téměř žádné finanční náklady. Vytvořený nestandardizovaný dotazník vyplňovali respondenti sami a zcela anonymně. Výzkum této práce a předávání znění dotazníku probíhalo prostřednictvím webové stránky survio.com, kdy byl potencionálním probandům zaslán odkaz na konkrétní dotazník vytvořený výzkumníkem.

Tento odkaz byl: <https://www.survio.com/survey/d/M3G3B8X2O7F8G7O9V>

Otázky v dotazníku byly dotazy, které měly uzavřený i otevřený charakter. Oslovení občané tak měli možnost svou odpověď vybrat z předem určených odpovědí nebo svou odpověď mohli doplnit vlastním textem. V případě, že jim vyhovovalo více možností odpovědí, mohli oslovení občané zvolit a označit více odpovědí. Otázky č. 1 – 3 (Příloha 1) byly zaměřeny na popis skupiny oslovených občanů, otázky č. 5, 6, 7 a 11 (Příloha 1) byly zaměřeny na VO1, otázky č. 4, 8, 16 a 17 (Příloha 1) byly zaměřeny na VO2, otázky č. 10 a 12 (Příloha 1) byly zaměřeny na VO3, otázka č. 13 (Příloha 1) byla zaměřena na VO4 a otázky č. 14 a 15 (Příloha 1) byly zaměřeny na VO5.

Výzkumné šetření bylo rozděleno do dvou fází. První fáze výzkumu byla zaměřena na rozvržení činnosti. Výzkumník charakterizoval problém, který bude zkoumán, což učinil na základě rešerší odborné literatury v teoretické části této práce. Byl stanovený cíl této bakalářské práce, na který dále navázaly výzkumné otázky, které mají výzkumníka dovést k odpovědím na tyto otázky a stanovení faktu, zda byl cíl této práce splněný nebo nesplněný. Další částí výzkumného šetření byl rozvržení výzkumu v souvislosti s dobou konání výzkumu, který byl organizovaný v únoru 2024. Výzkumník sestavil dotazník, který dále distribuoval pomocí odkazu svým spoluobčanů v Ústeckém kraji. Při oslovení jedinců, které probíhalo elektronickou formou, výzkumník předal informace, proč jeho vygenerovaný odkaz dostali a co je od nich očekáváno.

Vážení spoluobčané,

byl vám odeslán odkaz na dotazník, který je zaměřený na otázky týkající se neoprávněného užití autorského díla. Při vyplňování jednotlivých odpovědí užíjte výběr jedné možnosti nebo zvolte možnost jiné a doplňte vlastní text. Získaná data z dotazníku budou použita v mé bakalářské práci na téma „Neoprávněné užití autorského díla“ Absolvování a vyplnění dotazníku je zcela anonymní. Děkuji vám za spolupráci, Petr Stach.

Sběr dat byl ukončen 20. února 2024. Výzkumník získal odpovědi 88 občanů Ústeckého kraje. Jednotlivé odpovědi analyzoval a zpracoval do tabulek a grafů. Finální podoba výzkumného šetření byla zaměřena na výsledky výzkumu v souvislosti s výzkumnými otázkami a stanoveným cílem této bakalářské práce.

4.2 Sběr dat a jejich zpracování

Prostřednictvím dotazníkového šetření byla získána potřebná data výzkumu této práce. Všechny údaje byly přeneseny do grafů a tabulek a dále zaměřeny na popis oslovených občanů v souvislosti se zmapováním a popisem způsobu neoprávněného užití autorského díla prostřednictvím nelegální činnosti organizované na internetu.

4.2.1 Popis skupiny respondentů

Tabulka 1 Pohlaví oslovených občanů

Žena	46
Muž	40
Jiné	2

Zdroj: Vlastní výzkum

Výzkumného šetření se účastnilo 88 občanů Ústeckého kraje, mezi kterými bylo 46 žen (52,3 % oslovených), 40 mužů (45,5 % dotazovaných) a 2 participanti v souvislosti s otázkou č. 1 zvolili odpověď Jiné.

Tabulka 2 Věk oslovených občanů

Méně než 18 let	2
19 – 30 let	56
31 – 40 let	19
41 – 50 let	9
51 a více let	2

Zdroj: Vlastní výzkum

Mezi probandy byly občané různého věkového složení, kdy největší část tvořili dotazovaní ve věku mezi 19 – 30 lety (63,6 % oslovených), 19 dotazovaných patřilo do věkové skupiny 31 – 40 let (21,6 % oslovených), 9 participantů označilo svůj věk mezi 41 – 50 lety (10,2 % oslovených) a shodně byly mezi dotazovanými 2 občané ve věku: méně než 18 let a 51 a více let.

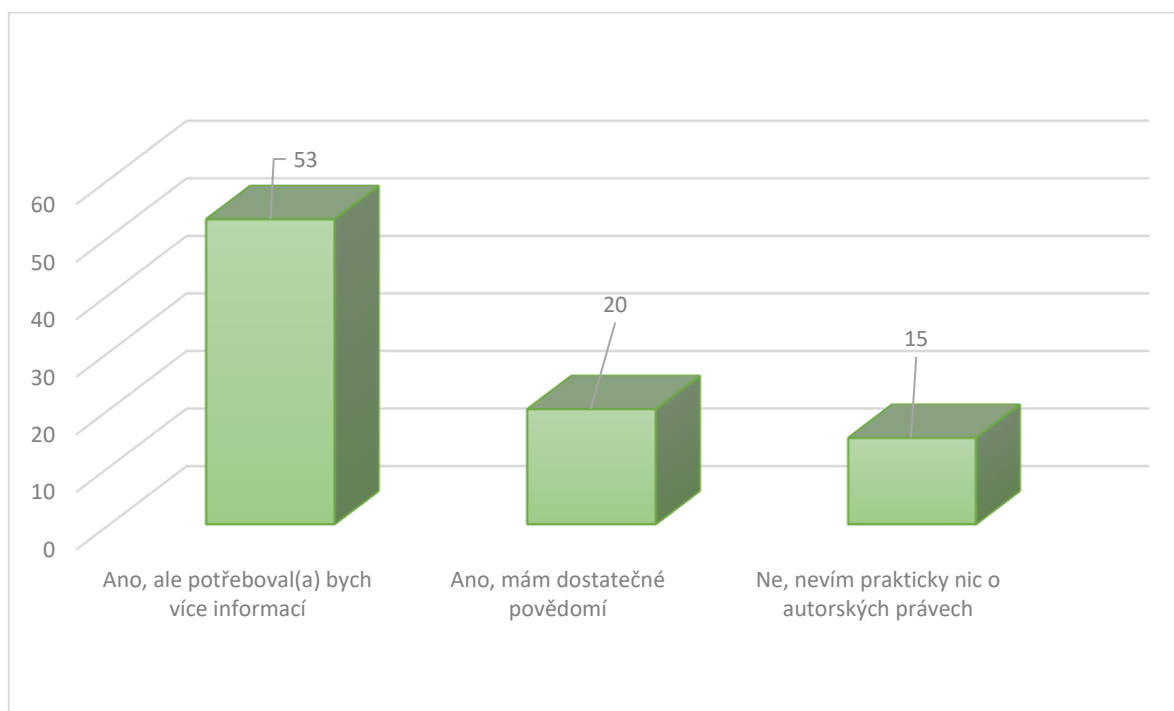
Tabulka 3 Vzdělání oslovených občanů

Ukončené středoškolské vzdělání	52
Ukončené vysokoškolské vzdělání	32
Ukončení základní vzdělání	3
Nedokončené základní vzdělání	1

Zdroj: Vlastní výzkum

4.3 Výzkumné šetření – grafické zpracování

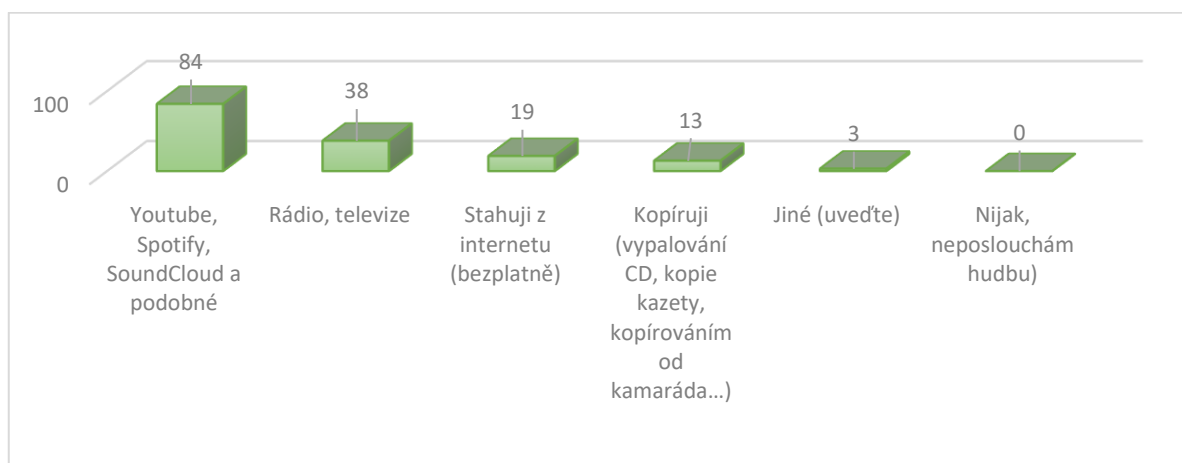
Graf 1 Máte povědomí o autorských právech a zákonech týkajících se užití autorského díla?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 1 popisuje výsledky odpovědí na otázku č. 4. Bylo zjištěno, že mezi oslovenými občany je 53 jedinců (60,2 % dotazovaných), kteří určité informace o autorských právech a zákonech týkajících se užití autorského díla mají, ale potřebovali by více informací. Mezi participanty bylo 20 jedinců, kteří mají o užití autorského díla dostatečné informace a 15 probandů o užití autorského díla neví prakticky nic.

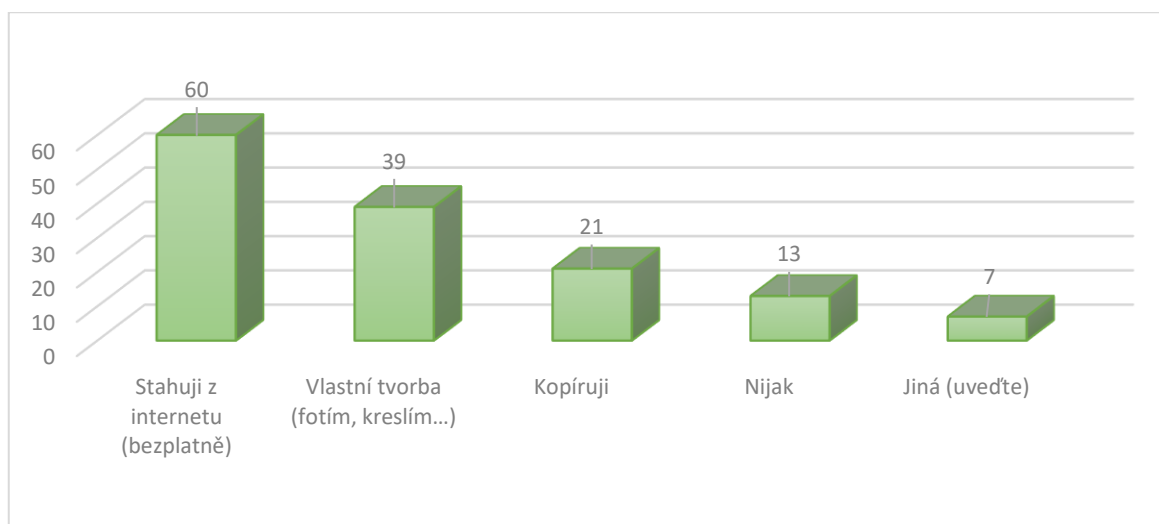
Graf 2 Jakým způsobem získáváte hudbu k poslechu?

Zdroj: Vlastní výzkum

Oslovení participanti získávají hudbu k poslechu převážně prostřednictvím Youtube, Spotify a SoundCloud, a to v případě 84 oslovených občanů (95,5 % dotazovaných. Skupina 38 respondentů (43,2 %) získává hudbu z televize či rádia, 19 probandů (21,6 % oslovených) stahuje hudbu z internetu (bezplatně), 13 probandů (14,8 % oslovených) hudbu kopíruje a 3 participanti uvedli možnost jiné a uvedli: Kupuji si alba od interpretů přímo v Apple music; Cracklá verze YouTube ReVanced na Androidu; Kupování LP v obchodech.

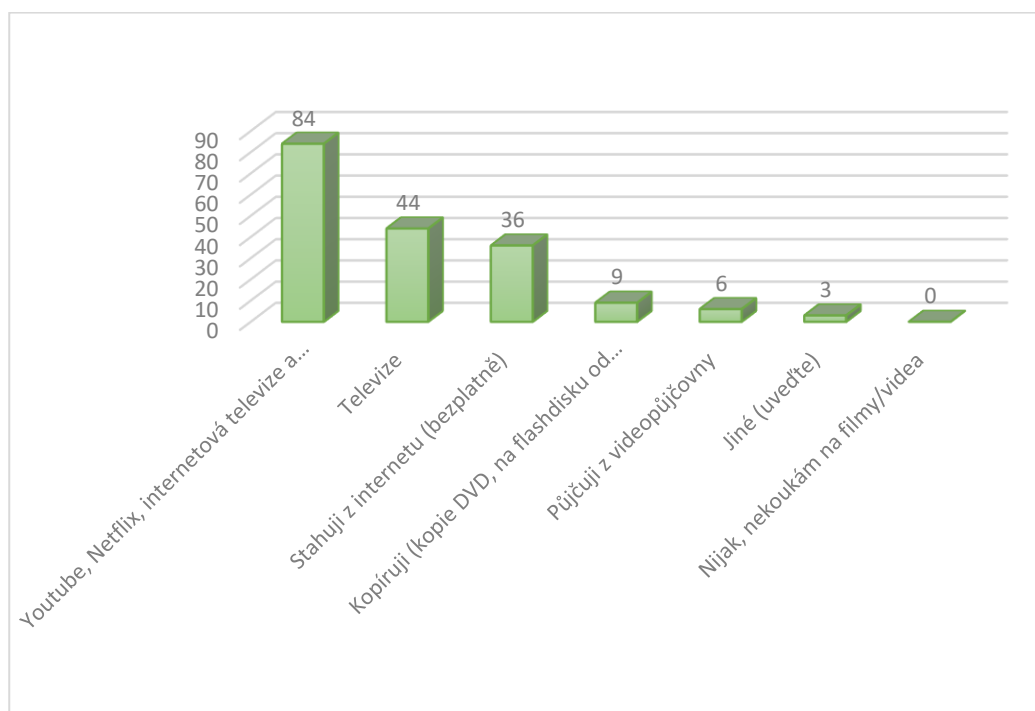
Graf 3 Jakým způsobem získáváte obrazový materiál?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 3 vizualizuje odpovědi, že oslovení občané získávají obrazový materiál bezplatným stahováním z internetu v případě 60 participantů (68,2 % oslovených), vlastní tvorbou (fotí, kreslí...) 39 dotazovaných (44,3 % oslovených), kopírováním 21 probandů (23,9 % oslovených), 13 dotazovaných obrazový materiál nestahuje (14,8 % oslovených) a 7 participantů (8 % oslovených) stahuje obrazový materiál jiným způsobem, např. zakoupením autorských práv, prostřednictvím fotobanky, pomocí umělé inteligence nebo screenshotu.

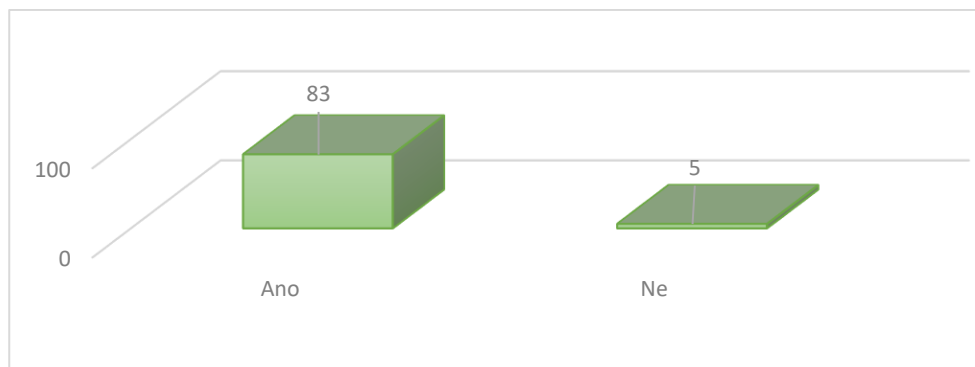
Graf 4 Jakým způsobem získáváte videa/filmy?

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu 4 je patrné, že 84 oslovených občanů (95,5 % probandů) získává videa a filmy prostřednictvím Youtube, Netflixu, internetové TV a podobně. Prostřednictvím TV získává filmy 44 participantů (50 %) oslovených a 36 dotazovaných (40,9 % oslovených) získává filmy bezplatným stahováním na internetu. Kopírováním získává filmy 9 oslovených (10,2 % probandů), 6 dotazovaných (6,8 % oslovených) dochází do videopůjčovny a 3 oslovení občani (3,4 % participantů) uvedlo jinou možnost, např. koukám na internetu (nestahuji), najserialy.sk, kdo by platil tisíce za platformy měsíčně v době krize.

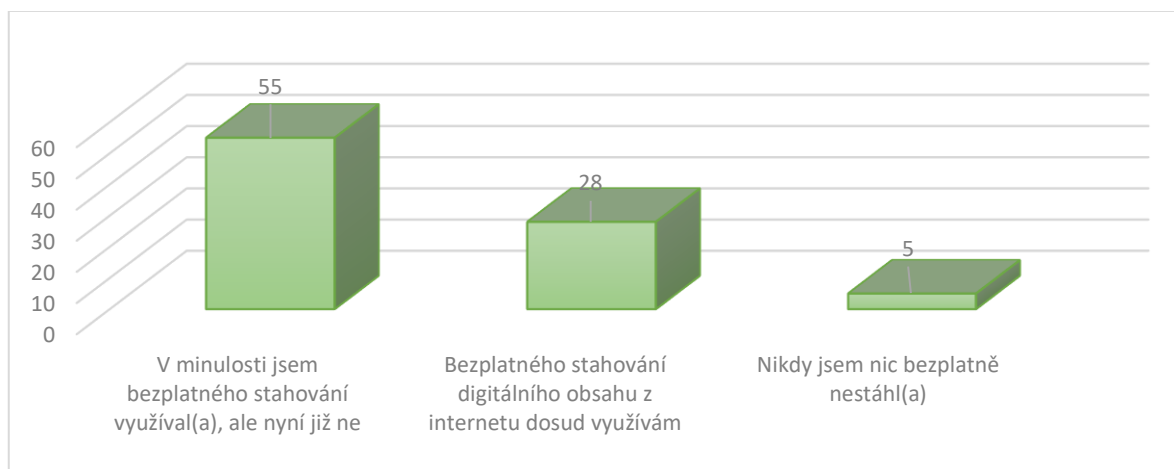
Graf 5 Jste si vědomi, že stahování či kopírování (obrázků, hudby, filmů...) může být nelegální?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 5 předává informace, že 83 oslovených občanů (94,3 % probandů) ví, že stahování či kopírování obrázků, hudby filmů apod. může být nelegální. Tuto informaci nemá 5 participantů, tedy 5,7 % oslovených jedinců.

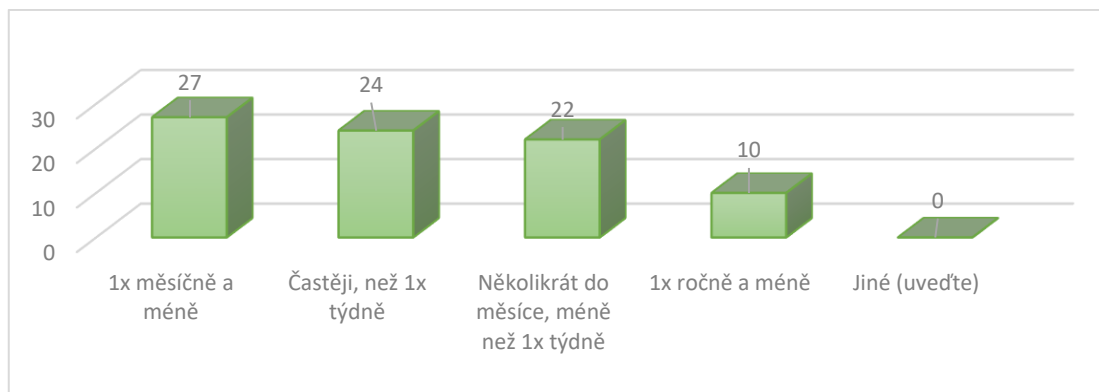
Graf 6 Bezplatné stahování

Zdroj: Vlastní výzkum

V souvislosti s bezplatným stahováním tuto aktivitu využívalo, a nyní již toto nevyužívá 55 probandů (62,5 % oslovených), 28 participantů (31,8 % oslovených) bezplatného stahování digitálního obsahu z internetu využívá i v současné době a 5 dotazovaných (5,7 % oslovených) nikdy nic bezplatně nestahovalo.

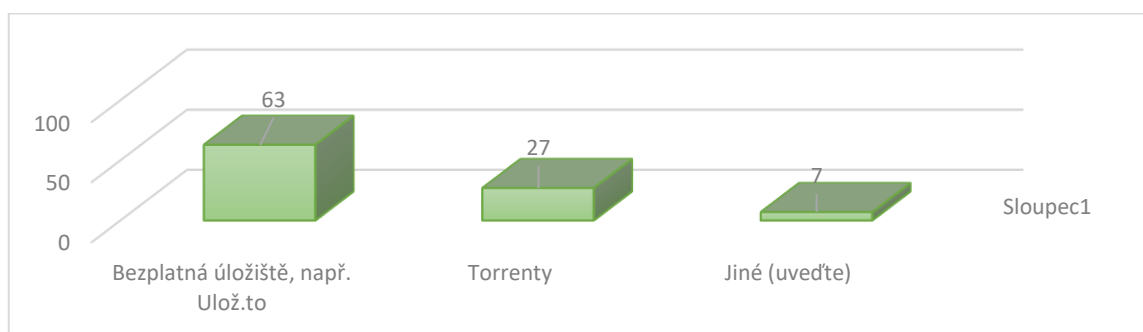
Graf 7 Jak často jste průměrně využívali nebo využíváte bezplatného stahování digitálního obsahu z internetu?

Zdroj: Vlastní výzkum

Prostřednictvím grafu 7 bylo zjištěno, že mezi oslovenými občany bylo 27 participantů (32,5 % oslovených), kteří využívají nebo v minulosti využívali bezplatného stahování digitálního obsahu z internetu, alespoň 1x měsíčně, 24 dotazovaných (28,9 % oslovených) uvedlo, že stahování využívá nebo využívalo častěji než 1x týdně, 22 probandů (26,5 % oslovených) několikrát do měsíce, ale méně, než 1x týdně a 10 oslovených (12 % probandů) občanů uvedlo termín 1x ročně a méně.

Graf 8 Jakým způsobem digitální obsah z internetu stahujete?

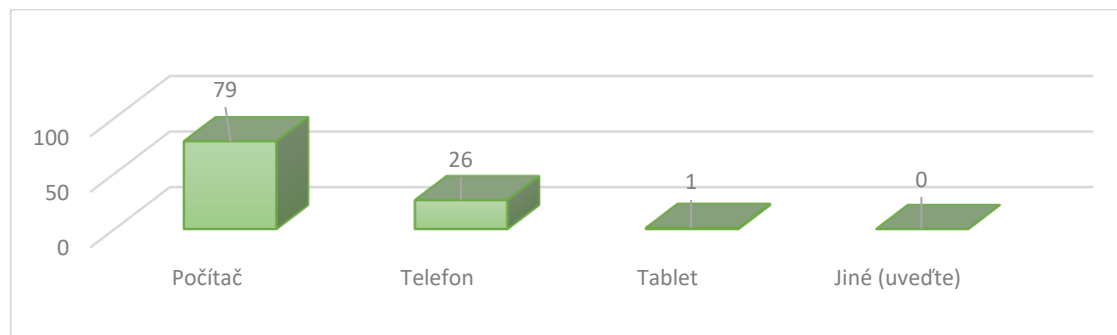

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 8 vizualizuje informace, že v případě 63 probandů (75,9 % oslovených) dochází ke stahování digitálního obsahu z internetu prostřednictvím bezplatného úložiště. Torrenty ke stahování využívá 27 participantů (32,5 % oslovených) a jiné možnosti zvolilo 7 dotazovaných (8,4 % oslovených), kteří uvedli, že pro stahování digitálního obsahu z internetu využívají např. různé on-line konvertory, dříve uloží

to a torrenty, aktuálně již akorát ukládání obrázků pro inspiraci z webu nebo nestahují.

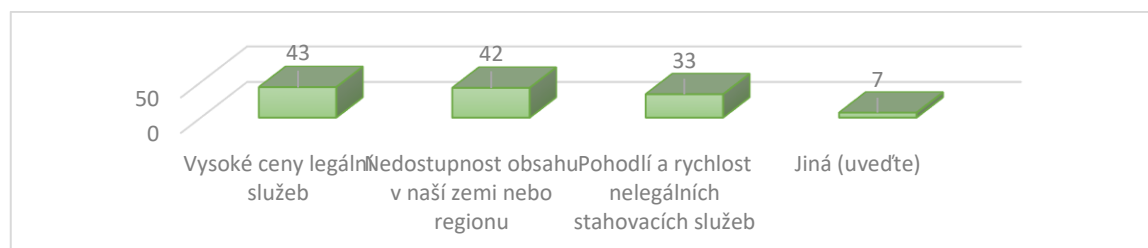
Graf 9 Na jakém zařízení stahujete digitální obsah z internetu?

Zdroj: Vlastní výzkum

Mezi oslovenými občany bylo 76 participantů (91,6 % oslovených), kteří pro stahování obsahu z internetu používají počítač, 29 dotazovaných (34,9 % oslovených) stahuje pomocí telefonu a 1 proband (1,2 %) stahuje prostřednictvím tabletu.

Graf 10 Co vás motivovalo k používání nelegálních zdrojů ke stažení digitálního obsahu?

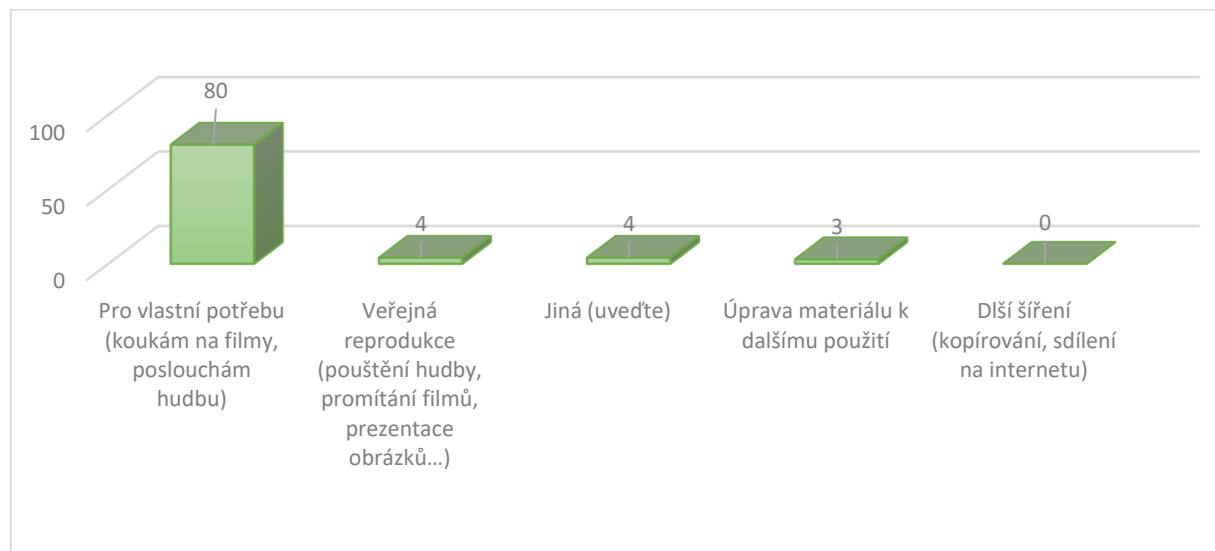

Zdroj: Vlastní výzkum

Jako motivaci k používání nelegálních zdrojů ke stažení digitálního obsahu označilo 43 probandů (51,8 % oslovených) vysoké ceny legálních služeb, 42 participantů (50,6 % oslovených) nedostupnost obsahu v naší zemi nebo regionu, 33 dotazovaných (39,8 % oslovených) pohodlí a rychlost nelegálních stahovacích stránek a 7 oslovených občanů (8,4 % probandů) uvedlo možnost jiné, např. Stahoval jsem hlavně na škole, protože jsem neměl finance na legální pořízení; Nelegálně jsem nestahovala; Nejčastěji pohodlnost v mládí spojená s tím,

že je to zdarma; Potřebovala jsem rychle zjistit informace, případně hudbu a stáhla z ulož.to.

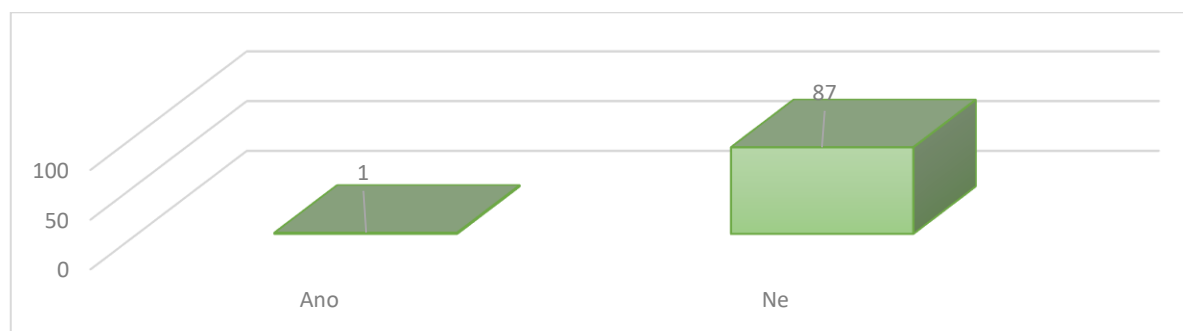
Graf 11 K čemu takto získaný materiál (hudba, film, obrázky) dále používáte?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 11 popisuje, že stahovaný materiál v podobě filmů, hudby nebo obrázků používá 80 probandů (96,4 % oslovených) pro vlastní potřebu, 4 dotazovaní (4,8 % oslovených) materiály využívá pro veřejnou reprodukci, 3 participanti (3,6 % oslovených) získané materiály dále upravuje pro vlastní použití a následnému sdílení „svého“ díla a 4 participanti (4,8 % oslovených) uvedli jiné, např. U obrázků používám jako inspiraci pro překreslení na mé dílo, které neprezentuji veřejně ale jen pro hru. V případě vysoké kvality stahovaného produktu nemám problém posléze koupit a podpořit autory.

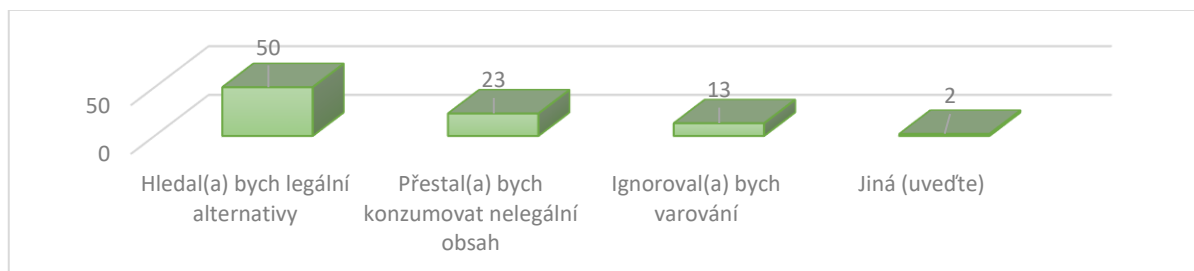
Graf 12 Máte z dalšího používání těchto materiálů finanční prospěch?

Zdroj: Vlastní výzkum

Prostřednictvím získaných materiálů stahovaných na internetu nemá finanční prospěch 87 probandů (98,9 % oslovených) a 1 participant (1,2 % oslovených) díky získaným materiálům na internetu finančně profituje.

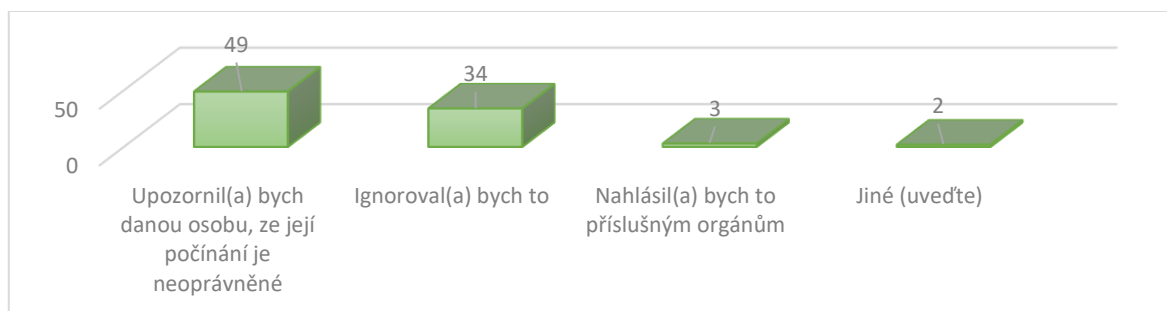
Graf 13 Pokud byste byl(a) informován(a) o neoprávněném užití autorského díla, jaké kroky byste podnikl(a)?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 13 popisuje výsledky odpovědí na otázku č. 16. Podle shrnutí získaných dat bylo zjištěno, že v případě informování o neoprávněném užití autorského díla by 50 probandů (56,8 % oslovených) hledalo legální alternativy, 23 dotazovaných (26,1 % oslovených) by přestalo konzumovat nelegální obsah, 13 oslovených občanů (14,8 % probandů) by ignorovalo varování a 2 dotazovaní uvedli jiné: Jsem informovaná, ale někdy není legálně dostupný potřebný materiál. Nestahuji a neoprávněně autorské dílo neužívám.

Graf 14 Pokud byste byl(a) svědkem neoprávněného užití autorského díla, jaké kroky byste podnikl(a)?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 14 popisuje, že 49 participantů (55,7 % oslovených) by v případě, že jsou svědkem neoprávněného užití autorského díla, upozornili danou osobu, že jedná neoprávněně, 34 probandů (38,6 % oslovených) by to ignorovalo,

3 oslovení občani (3,4 % oslovených) by to nahlásili příslušným orgánům a 2 oslovení občani (2,3 % dotazovaných) uvedli možnost jiné: Dělal bych, že se mě to netýká. Nevím.

4.4 Shrnutí získaných dat

Prostřednictvím dotazníkového šetření byla získána potřebná data, jež slouží k získání odpovědí na stanovené výzkumné otázky a k naplnění cíle této práce. Následné shrnutí získaných dat bude zaměřeno na nejčtenější odpovědi oslovených občanů v Ústeckém kraji v souvislosti se zaměřením stanovených výzkumných otázek. Těmito otázkami jsou:

VO1: Jakým způsobem jsou získávány audiovizuální materiály dostupné na internetu?

VO2: Jaké je vědomí a případné jednání občanů v souvislosti s nelegálností stahování či kopírování audiovizuálních materiálů na internetu?

VO3: Jak často a kde jsou audiovizuální materiály stahovány?

VO4: Jaká je motivace pro absolvování nelegálního stahování?

VO5: Jak je stahovaný audiovizuální materiál dále používán?

Jakým způsobem jsou získávány audiovizuální materiály dostupné na internetu?

Otázky č. 5, 6, 7 a 11 (Příloha 1) byly zaměřeny na VO1. Tabulka 4 je proto zaměřena na nejčtenější odpovědi těchto otázek a jejich další komentář tvoří odpověď na tuto otázku.

Tabulka 4 Nejčtenější odpovědi respondentů (VO1)

Otázka	Nejčtenější odpověď	Četnost	%
č. 5	Youtube, Spotify, SoundCloud a podobné	84	95,5 %
č. 6	Stahuji z internetu (bezplatně)	60	68,2 %
č. 7	Youtube, Netflix, internetová televize a podobné	84	95,5 %
č. 11	Bezplatná uložičtě např. Ulož.to	63	75,9 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Výzkumné šetření této práce potvrdilo, že nejčastější možností, jakým způsobem oslovení občani získávají hudbu k poslechu, je webová stránka Youtube, aplikace Spotify a SoundCloud. Pro získávání obrazového materiálu nejvíce užívají respondenti bezplatného stahování na internetu. Videá a filmy získávají oslovení jedinci na webové stránce Youtube, prostřednictvím placené služby Netflix a internetové televize. Co se týče stahování digitálního obsahu z internetu, jsou mezi participanty nejvíce užívána bezplatná úložiště.

Jaké je vědomí a případné jednání občanů v souvislosti s nelegálností stahování či kopírování audiovizuálních materiálů na internetu?

Otázky č. 4, 8, 16 a 17 (Příloha 1) byly zaměřeny na VO2. Tabulka 5 je proto zaměřena na nejčtenější odpovědi na tyto otázky a jejich další komentář tvoří odpověď na tuto otázku.

Tabulka 5 Nejčtenější odpovědi respondentů (VO2)

Otázka	Nejčtenější odpověď	Četnost	%
č. 4	Ano, ale potřeboval(a) bych více informací	53	60,2 %
č. 8	Ano	83	94,3 %
č. 16	Hledal(a) bych legální alternativy	50	56,8 %
č. 17	Upozornil(a) bych danou osobu, že její počínání je neoprávněné	63	75,9 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Oslovení respondenti mají povědomí o autorských právech a zákonech týkajících se užití autorského práva, ale potřebovali by více informací. Také jsou si plně vědomi toho, že stahování a kopírování materiálů z internetu může být označeno jako nelegální činnost. V případě, že by byli upozorněni na neoprávněné užití autorského díla, hledali by legální alternativy, jak se dostat k filmu, hudbě či obrázku, aniž by porušili zákon. Pokud by byli svědkem, že v jejich okolí někdo neoprávněně užívá autorského díla, danou osobu by upozornili a sdělili by jí, že je její počínání neoprávněné.

Jak často a kde jsou audiovizuální materiály stahovány?

Otázky č. 10 a 12 (Příloha 1) byly zaměřeny na VO3. Tabulka 6 je proto zaměřena na nejčtenější odpovědi těchto otázek a jejich další komentář tvoří odpověď na tuto otázku.

Tabulka 6 Nejčtenější odpovědi respondentů (VO3)

Otázka	Nejčtenější odpověď	Četnost	%
č. 10	1x měsíčně a méně	27	32,5 %
č. 12	Počítač	76	91,6 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Výzkumné šetření a rozbor získaných údajů odhalil, že probandi stahují audiovizuální materiály nejčastěji prostřednictvím počítače, a to minimálně 1x měsíčně.

Jaká je motivace pro absolvování nelegálního stahování?

Otázka č. 13 (Příloha 1) byla zaměřena na VO4. Na tuto otázku odpovědělo nejvíce oslovených občanů tak, že je k používání nelegálních zdrojů ke stažení digitálního obsahu motivují vysoké ceny legálních služeb.

Jak je stahovaný audiovizuální materiál dále používán?

Otázky č. 14 a 15 (Příloha 1) byly zaměřeny na VO5. Tabulka 7 je proto zaměřena na nejčtenější odpovědi těchto otázek a jejich další komentář tvoří odpověď na tuto otázku.

Tabulka 7 Nejčtenější odpovědi respondentů (VO5)

Otázka	Nejčtenější odpověď	Četnost	%
č. 14	Ano, ale potřeboval(a) bych více informací	53	60,2 %
č. 15	Ano	83	94,3 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Oslovení participanti potvrdili, že získaný materiál stahováním nebo kopírováním nejčastěji používají pro vlastní potřebu (sledují filmy a poslouchají hudbu). Prostřednictvím stažených materiálů se finančně neobohacují.

5 Diskuze

Tato bakalářská práce měla za cíl zmapovat a popsat způsoby neoprávněného užití autorského díla prostřednictvím internetu páchané občany Ústeckého kraje.

Občané Ústeckého kraje stahují digitální obsah převážně prostřednictvím bezplatných úložišť, užívají webovou stránku Youtube, aplikace Spotify, SoundCloud, nebo placené služby společnosti Netflix. Toto zjištění potvrzuje fakt, že webová stránka Youtube, aplikace Spotify či služby Netflix neumožňují uživatelům stahovat digitální materiály nelegální cestou. Jednoduše řečeno, jsou tyto služby dostupné bezplatně nebo je jejich rozšířená nabídka využívání služeb zpoplatněná, ale zároveň může být ze strany poskytovatele omezená. Zde tedy platí, že občané Ústeckého kraje používáním výše uvedených služeb neporušují legislativu a nedopouštějí se tak neoprávněného užití autorského díla. Ovšem je nutné uvést fakt, který uvádí Kaňa⁷⁵, že stahování materiálů z Youtube podléhá licenčním podmínkám, které pro stahování digitálního materiálu mohou být dále získávány pouze s poplatkem doméně Youtube. Občané Ústeckého kraje velmi dobře vnímají fakt, že porušování autorského práva je nelegální činností a v případě, že by byli upozorněni na nelegální jednání, či by byli svědkem nelegálního jednání druhé osoby, zachovali by se v souladu se zákonem. Zde je nutné uvést myšlenku Preusse⁷⁶, který uvádí, že autorský zákon nabízí možnost používání digitálního materiálu v případě volného užití díla, což znamená užití pro osobní potřeby s absencí finančního prospěchu. Tohoto si jsou jistě občané vědomi a také se v dotazníku vyjádřili, že by v případě upozornění na nelegální činnost hledali alternativu získání materiálu legální cestou, která je v souvislosti, např. s užitím materiálu z Youtube pro vlastní potřeby činem, který neporušuje zákon. I přesto se mezi občany Ústeckého kraje najdou jedinci, kteří se uchylují ke stahování digitálních materiálů prostřednictvím nelegálních zdrojů a uvádějí, že je k tomuto činu motivují vysoké ceny legálních služeb. Otázkou je, zda si

⁷⁵ KAŇA, Ondřej. Jak stahovat videa z YouTube zdarma. Online. 2017. Dostupné z: <https://www.techfan.cz/l/jak-stahovat-vidoa-z-youtube-zdarma/>. [cit. 2024-03-06].

⁷⁶ PREUSS, Ondřej. Jak si ochránit autorská práva v licenční smlouvě. Online. <https://dostupnyadvokat.cz/blog/autorske-pravo-licencni-smlouva>. Dostupné z: <https://dostupnyadvokat.cz>. [cit. 2024-03-07].

uvědomují právní následky svého činu a jeho vážnost v rámci možného trestu, který je může postihnout. Pozitivní informací je, že je stahovaný či kopírovaný materiál nejčastěji používají občané pro vlastní potřebu (sledují filmy a poslouchají hudbu) a prostřednictvím stažených materiálů se finančně neobohacují.

Díky výzkumnému šetření této práce bylo zjištěno, že mezi občany Ústeckého kraje ve své podstatě nedochází k neoprávněnému užívání autorského díla prostřednictvím internetu. V případě, že by byli na nelegální činnost upozorněni, hledali by jinou cestu získání materiálů, která není v rozporu s autorským zákonem.

Tato práce byla zaměřena na občany Ústeckého kraje a jejich povědomí o nelegálním užívání autorského díla. Toto téma by se mohlo stát inspirací pro vznik jiné absolventské práce, která by se zaměřila např. na rozdíly v neoprávněném užití autorského díla mezi muži a ženami, napříč generacemi nebo srovnávání jednání občanů mezi jednotlivými kraji České republiky. V případě oslovení většího počtu respondentů by pravděpodobně došlo k získání odlišných údajů, které by mohly vést k jinému zjištění, než přináší tato práce. Přesto tato práce přinesla jasné informace, které jsou z hlediska dodržování zákona o autorském díle uspokojující.

Na závěr vstupuje do diskuze také myšlenka, zda oslovení občané vyplňovali dotazník pravdivě a cíleným označováním nepravdivých odpovědí nedošlo ke zkreslení získaných dat. Tato myšlenka je pouze domněnkou autora této práce, kterou je nutné uvést a případného čtenáře či autora podobné práce přimět k zamyšlení.

6 Závěr

Tato práce na téma „Neoprávněné užití autorského díla“ byla zpracována s cílem zmapovat a popsat způsob neoprávněného užití autorského díla občany Ústeckého kraje prostřednictvím internetu. Mezi občany tohoto kraje prakticky nejsou jedinci, kteří by vědomě porušovali zákon o autorském díle záměrně, a dále se svým jednáním hospodářsky či finančně obohacovali. Jak již bylo zmíněno, žijeme v době technického pokroku, kdy jsou prostřednictvím internetových služeb dostupné různé materiály a jejich stahování je dostupné bezplatně nebo s poplatkem. Občané Ústeckého kraje svým jednáním neporušují zákon a využívají dostupných legálních služeb, které jsou ochotni si také zaplatit. Tedy např. služby společnosti Netflix, HBO apod. si měsíčně financuje a využívá mnoho jedinců, a tak je bezesporu zřejmé, že ve své podstatě ani nelegální stahování filmů tzv. nepotřebují.

Téma nelegálního užívání autorského díla lze popsat slovy, že vlastníkem díla je jeho autor a jeho užití jinou osobou je v rozporu se zákonem. Zde se nabízí otázka, zda tento fakt vnímá běžný občan a uvědomuje si závažnost svého případného nezákonného jednání.

V případě, že by tato bakalářská práce měla přinést nová doporučení pro inovaci ochrany autorského díla a jeho nezákonného užívání, je vhodné uvést myšlenku, že jeho zneužívání bylo, je a bude předmětem právní regulace, přičemž důraz by měl být kladen na aktualizaci a rozvoj legislativních nástrojů tak, aby efektivně reflektovaly dynamický vývoj technologií. V případě poškození autorských práv jedná zákon v zájmu autora, ovšem i zde má legislativa České republiky jisté rezervy, které se týkají např. kvantity prokázaných případů nelegálního užívání autorského díla, v důsledku nedostatečného personálního stavu u Policie ČR.

Budiž tedy „útěchou“, že mezi občany stále převládá myšlenka, že nelegální užívání, stahování a získávání audiovizuálního díla je nezákonné a lidé v naší republice své chování a jednání uzpůsobují legislativě České republiky, a to v poměru, že více občanů zákon dodržuje a jedná správně.

Na závěr je nutno uvést, že užívání autorského díla a autorské tvorby je s rozvojem internetových aplikací, webových stránek a služeb natolik pružné a rychlé, že novelizace právní ochrany tomuto tempu neodpovídá. Dále je nutné si uvědomit, že internet je médium, které je neomezené časem a místem, používají jej lidé na celém světě a v každou denní dobu. Internetové prostředí a případné nelegální užívání digitálního obsahu je tak spojeno s právním odvětvím, jež obsahuje právní předpisy velkého rozsahu. Aby docházelo k tzv. spravedlivému fungování a užívání digitálního prostředí, je nutné, aby se rozvíjela modernizace autorskoprávního rámce, a to nejen v České republice, ale i v Evropě a na celém světě.

7 Literatura

ČADA, Karel. Chránit / nechránit, to je otázka: výsledky výzkumu a vývoje, jejich ochrana a komercializace. Plzeň: Alevia, 2014. ISBN 978-80-905538-0-4.

ČERMÁK, Jiří. Internet a autorské právo. Praha: Linde, 2001. ISBN 80-7201-295-9.

HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6.

CHALOUPKOVÁ, Helena. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související: komentář. 3. vyd. Beckovy texty zákonů s komentářem. V Praze: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-586-5.

CHALOUPKOVÁ, Helena. Mediální právo: komentář. Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-725-5.

JANSA, Lukáš; OTEVŘEL, Petr; ČERMÁK, Jiří; MALIŠ, Petr; HOSTAŠ, Petr et al. Internetové právo. Brno: Computer Press, 2016. ISBN 978-80-251-4664-4.

KNAP, Karel. Autorský zákon a předpisy související: [aktualizovaný text k 1. 1. 1993]. 4., podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 1993. ISBN 80-85647-09-5.

KŘÍŽ, Jan. Ochrana autorských práv v informační společnosti. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-190-1.

MATĚJIČNÝ, Tomáš. Kolektivní správa autorských práv. Pro praxi. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-528-9.

SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-240-0.

ŠEBELOVÁ, Marie. Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura. Právo pro denní praxi (Computer Press). Brno: Computer Press, 2006. ISBN 9788025110904.

TELEC, Ivo. Autorský zákon: komentář. 2., upravené vydání. Velké komentáře. V
Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 9788074007484.

8 Zákonná úprava a IAŘ

§ 5 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 30 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 40 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 12 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 270 zákona č. 40/2009 Sb., Trestního zákoníku (porušení autorského práva) a podle 271 zákona č. 40/2009 Sb., Trestního zákoníku (padělání a napodobení díla výtvarného umění).

§ 11 odst. 3 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 30 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

článek 2 odst. 3. vyhlášky č. 133/1980 Sb. Vyhlášky o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971

§ 2372 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb, Občanského zákoníku.

§ 31 odst.1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

článek 9 odst. 3 vyhlášky č. 133/1980 Sb. Vyhlášky o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971

§ 2376 odst. 5 zákona č. 89/2012 Sb, Občanského zákoníku.

§ 2076, § 2055 a § 2184 zákona č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku.

§ 15 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 2193 zákona č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku.

§ 17 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 18 odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 31a odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

článek 34 odst. 1 listiny základních práv a svobod, vyhlášená usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást Ústavního pořádku České republiky

§ 105a zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 40 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., Trestního zákoníku.

§ 105a a podle § 105b zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

§ 95 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

9 Webové stránky a elektronické zdroje

CZECHMOBILITY.INFO. Autorské právo. Online. NOVOTNÁ, Barbora. CzechMobility.Info. Dostupné z: <https://www.czechmobility.info/cz/temata/autorske-pravo>. [cit. 2024-02-01].

EPRAVO.CZ. Trvání autorských práv. Online. Epravo.cz. 2004. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trvani-autorskych-prav-28660.html>. [cit. 2024-02-03].

PRAVOIT.CZ. Výjimka z ochrany autorského díla - Volná užití (III.). Online. SÝKORA, Mgr. Martin. Pravoit.cz. 2008. Dostupné z: <https://www.pravoit.cz/novinka/vyjimka-z-ochrany-autorskeho-dila-volna-uziti-iii>. [cit. 2024-02-05].

OSA. Kdo jsme. Online. Dostupné z: <https://www.osa.cz/kdo-jsme/o-nas/>. [cit. 2024-10-02].

KAŇA, Ondřej. Jak stahovat videa z YouTube zdarma. Online. 2017. Dostupné z: <https://www.techfan.cz/l/jak-stahovat-vidoa-z-youtube-zdarma/>. [cit. 2024-03-06].

PREUSS, Ondřej. Jak si ochránit autorská práva v licenční smlouvě. Online. <https://dostupnyadvokat.cz/blog/autorske-pravo-licencni-smlouva>. Dostupné z: <https://dostupnyadvokat.cz>. [cit. 2024-03-07].

10 Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 Pohlaví oslovených občanů	str. 40
Tabulka 2 Věk oslovených občanů	str. 40
Tabulka 3 Vzdělání oslovených občanů	str. 41
Tabulka 4 Nejčtenější odpovědi respondentů (VO1)	str. 49
Tabulka 5 Nejčtenější odpovědi respondentů (VO2)	str. 50
Tabulka 6 Nejčtenější odpovědi respondentů (VO3)	str. 51
Tabulka 7 Nejčtenější odpovědi respondentů (VO5)	str. 51
Graf 1 Máte povědomí o autorských právech a zákonech týkajících se užití autorského díla?	str. 41
Graf 2 Jakým způsobem získáváte hudbu k poslechu?	str. 42
Graf 3 Jakým způsobem získáváte obrazový materiál?	str. 42
Graf 4 Jakým způsobem získáváte videa/filmy?	str. 43
Graf 5 Jste si vědomi, že stahování či kopírování (obrázků, hudby, filmů...) může být nelegální?	str. 44
Graf 6 Bezplatné stahování	str. 44
Graf 7 Jak často jste průměrně využívali nebo využíváte bezplatného stahování digitálního obsahu z internetu?	str. 45
Graf 8 Jakým způsobem digitální obsah z internetu stahujete?	str. 45
Graf 9 Na jakém zařízení stahujete digitální obsah z internetu?	str. 46
Graf 10 Co vás motivovalo k používání nelegálních zdrojů ke stažení digitálního obsahu?	str. 46
Graf 11 K čemu takto získaný materiál (hudba, film, obrázky) dále používáte?	str. 47

Graf 12 Máte z dalšího používání těchto materiálů finanční prospěch? str. 47

Graf 13 Pokud byste byl(a) informován(a) o neoprávněném užití autorského díla, jaké kroky byste podnikl(a)? str. 48

Graf 14 Pokud byste byl(a) svědkem neoprávněného užití autorského díla, jaké kroky byste podnikl(a)? str. 48

11 Přílohy

Příloha 1 – Dotazník

11.1 Příloha 1 - Dotazník

Vážení spoluobčané,

byl vám odeslán odkaz na dotazník, který je zaměřený na otázky týkající se neoprávněného užití autorského díla. Při vyplňování jednotlivých odpovědí užíjte výběr jedné možnosti nebo zvolte možnost jiné a doplňte vlastní text. Získaná data z dotazníku budou použity v mé bakalářské práci na téma „Neoprávněné užití autorského díla“ Absolvování a vyplnění dotazníku je zcela anonymní. Děkuji vám za spolupráci, Petr Stach.

1. Jakého jste pohlaví?
 - a) Žena
 - b) Muž
 - c) Jiné/nechci uvést

2. Kolik je Vám let?
 - a) Méně, než 18 let
 - b) 19 – 30 let
 - c) 31 – 40 let
 - d) 41 – 50 let
 - e) 51 a více let

3. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a) Ukončené středoškolské vzdělání
 - b) Ukončené vysokoškolské vzdělání
 - c) Ukončené základní vzdělání
 - d) Neukončené základní vzdělání

4. Máte povědomí o autorských právech a zákonech týkajících se užití autorského díla?
 - a) Ano, ale potřeboval(a) bych více informací
 - b) Ano, mám dostatečné povědomí
 - c) Ne, nevím prakticky nic o autorských právech

5. Jakým způsobem získáváte hudbu k poslechu?
- a) Youtube, Spotify, SoundCloud a podobné
 - b) Rádio, televize
 - c) Stahuji z internetu (bezplatně)
 - d) Kopíruji (vypalování CD, kopie kazety, kopírováním od kamaráda...)
 - e) Jiná (uvedte)
 - f) Nijak, neposlouchám hudbu
6. Jakým způsobem získáváte obrázkový materiál?
- a) Stahuji z internetu (bezplatně)
 - b) Vlastní tvorba (fotím, kreslím...)
 - c) Kopíruji
 - d) Nijak
 - e) Jiná (uvedte)
7. Jakým způsobem získáváte videa/filmy?
- a) Youtube, Netflix, internetová televize a podobné
 - b) Televize
 - c) Stahuji z internetu (bezplatně)
 - d) Kopařuji (kopie DVD, na flashdisku od kamaráda a podobně)
 - e) Půjčuji z videopůjčovny
 - f) Jiné (uvedte)
 - g) Nijak, nekoukám se na filmy/videa
8. Jste si vědomi, že stahování či kopírování (obrázků, hudby, filmů...) může být nelegální?
- a) Ano
 - b) Ne
9. Následující otázky jsou zaměřeny na bezplatné stahování, prosím, zvolte:
- a) V minulosti jsem bezplatné stahování využíval(a), ale nyní již ne
 - b) Bezplatného stahování digitálního obsahu z internetu dosud využívám
 - c) Nikdy jsem nic bezplatně nestáhl(a)

10. Jak často průměrně využíváte nebo jste v minulosti využívali bezplatného stahování digitálního obsahu z internetu?

- a) 1x měsíčně a méně
- b) Častěji, než 1x týdně
- c) Několikrát do měsíce, méně, než 1x týdně
- d) 1x ročně a méně
- e) Jiná uveďte

11. Jakým způsobem digitální obsah z internetu stahujete?

- a) Bazplatná úložiště, např. Ulož.to
- b) Torrenty
- c) Jiná (uveďte)

12. Na jakém zařízení stahujete digitální obsah z internetu?

- a) Počítač
- b) Telefon
- c) Tablet
- d) Jiné (uveďte)

13. Co vás motivovalo k používání nelegálních zdrojů ke stažení digitálního obsahu?

- a) Vysoké ceny legálních služeb
- b) Nedostupnost obsahu v naší zemi nebo regionu
- c) Pohodlí a rychlost nelegálních stahovacích stránek
- d) Jiná (uveďte)

14. K čemu takto získávaný materiál (hudba, film, obrázky) dále používáte?

- a) Pro vlastní potřebu (koukám na filmy, poslouchám hudbu)
- b) Veřejná reprodukce (pouštění hudby, promítání filmu, prezentace obrázků...)
- c) Jiná (uveďte)

- d) Úprava materiálu k dalšímu použití a následnému sdílení „svého“ díla (hudba jako podkres k vlastnímu videu, koláž obrázků...)
- e) Další šíření (kopírování, sdílení na internetu)

15. Máte z dalšího používání těchto materiálů finanční prospěch?

- a) Ano
- b) Ne

16. Pokud byste byl(a) informován(a) o neoprávněném užití autorského díla, jaké kroky byste podnikl(a)?

- a) Hledal(a) bych legální alternativy
- b) Přestal(a) bych konzumovat nelegální obsah
- c) Ignoroval(a) bych varování
- d) Jiná (uved'te)

17. Pokud byste byl(a) svědkem neoprávněného užití autorského díla, jaké kroky byste podnikl(a)?

- a) Upozornil(a) bych danou osobu, že její počínání je neoprávněné
- b) Ignoroval(a) bych to
- c) Nahlásil(a) bych to příslušným úřadům
- d) Jiná (uved'te)